

YHDISTETYT V LAPSUUDENTUTKIMUKSEN PÄIVÄT JA XI NUORISOTUTKIMUSPÄIVÄT

HELSINKI 15.–16.11.2012

TIETEIDEN TALO

Lapsuutta ja nuoruutta tulkitsemassa

NUORISOTUTKIMUSSEURA RY.
NUORISOTUTKIMUSVERKOSTO

Ab Det finlandssvenska kompetenscentret
inom det sociala området

LASTENSUOJELUN
KESKUSLIITTO

Socca

Pääkaupunkiseudun
sosiaalialan osaamiskeskus

Päivien järjestelytoimikunta

PÄIVIEN OHJELMASTA VASTAAVAT

Elina Pekkarinen

Sarianne Karikko

Hanna Lagström

Sinikka Aapola-Kari

Kirsi Pauliina Kallio

Harry Lunabba

Sanna Aaltonen

Niina Rutanen

Liisa Karlsson

Heidi Enbacka

LAPSUUTTA JA NUORUUTTA TULKITSEMASSA

Tervetuloa yhdistetyille lapsuudentutkimuksen ja nuorisotutkimuspäiville!

Suomalaisen nuorisotutkimuksen ja lapsuudentutkimuksen välinen vuoropuhelu ei tähän mennessä ole ollut kovin vilkasta. On korkea aika käydä monitieteistä ja syvällistä keskustelua siitä, miten lapsuuden ja nuoruuden kuvat ja tulkinnat poikkeavat toisistaan, mitä yhteistä erilaisissa lähestymistavoissa on ja millaisia vaikutuksia erilaisilla tulkinnoilla on tieteelliseen ja yhteiskunnalliseen keskusteluun.

Lapsuudentutkimuksen seuran ja Nuorisotutkimusseuran yhdessä järjestämille päiville kokoonnutaan pohtimaan lapsuuden ja nuoruuden tieteellisten ja yhteiskunnallisten tulkintojen eroja, yhtäläisyyksiä ja leikkauspintoja sekä lasten ja nuorten omia tulkintoja suhteessa vallitseviin diskursseihin. Konferenssi tarjoaa tilaisuuden pohtia tulkitsemisen keinoja myös eettisistä, filosofisista ja metodologisista näkökulmista. Millaista lapsuutta ja nuoruutta yhteiskunnassamme tehdään? Ketkä sitä tekevät, missä ja miksi? Millaiset lapsuus- ja nuoruuskuvat hallitsevat, entä mitkä näkökulmat ovat jääneet katveeseen nykyisessä lapsi- ja nuorisopoliittisessa ilmastossa?

Nuorisotutkimuspäivien ohjelma koostuu yleisesitelmistä, paneelikeskustelusta ja työryhmätyöskentelystä. Päivien pääpuhujina ovat Mary Jane Kehily (Open University, Iso-Britannia), Mats Utas (Nordiska Afrikainstitutet, Ruotsi), Harriet Strandell (Helsingin yliopisto) ja Kimmo Jokinen (Jyväskylän yliopisto). Puhutaan politiikkaa! -paneelikeskustelussa yliopistonlehtori Minna Autio (Helsingin yliopisto), tutkijatohtori Pia Bäcklund (Tampereen yliopisto / Suomen Akatemia), yliopettaja Sirkka Rousu (Metropolia ammattikorkeakoulu), erikoistutkija Minna Ruckenstein (Kultuttajatutkimuskeskus) sekä sosiaalityön käytäntötutkimuksen professori Mirja Satka (Helsingin yliopisto). Paneelin puheenjohtajana toimii yliopistotutkija Kirsi Pauliina Kallio (Tampereen yliopisto / Suomen Akatemia).

Lisäksi päivillä jaetaan nuorisotutkimuksen vuosittainen gradupalkinto sekä Lapsuudentutkimuksen seuran tunnustuspalkinto Vuoden lapsuusteko 2012 ja julkaistaan Lapsen ja nuoren instituutioiden kehitys - nuorten elinolot -vuosikirja 2012.

Antoisia päiviä lapsuuden ja nuoruuden tulkitsemisen merkeissä!

Minna Autio
Puheenjohtaja

Nuorisotutkimusseura

Maarit Alasuutari
Puheenjohtaja

Lapsuudentutkimuksen seura

Yleistä

AIKA JA PAIKKA

Viidennen Lapsuudentutkimuksen päivät ja yhdennettoista Nuorisotutkimuspäivät järjestetään Helsingissä 15.-16.11.2012 Tieteiden talon salissa 104 osoitteessa Kirkkokatu 6. Työryhmät kokoontuvat Tieteiden talon muissa saleissa.

KAHVI JA LOUNAS

Seminaarikahvit tarjoillaan ohjelmassa mainittuna ajankohtana ja sisältyvät seminaarin osallistumismaksuun. Lounas on omakustanteinen. Lista lähialueen lounaspaikoista löytyy ohjelmakirjan lopusta.

ILTATILAISUUS

Nuorisotutkimuspäivien iltatilaisuus järjestetään torstaina 15.11.2012 klo. 19.00 ravintola Fannyssa, Sinebrychoffinpuisto Bulevardi 40. Kulkuyhteydet: esimerkiksi raitiovaunut 3B (pysäkki Fredrikinkatu) ja 6 (pysäkki Aleksanterin teatteri).

Iltatilaisuuden ohjelmassa on musiikkia sekä seurojen puheenjohtajien tervehdykset: Nuorisotutkimusseurasta Minna Autio sekä Lapsuudentutkimuksen seurasta Maarit Alasuutari. Tilaisuudessa on tarjolla runsas salaattibuffet ja juomatarjoilu. Iltatilaisuuden paikat on varattu ennakkoilmoittautumisen perusteella. Tilaisuus on maksettu ilmoittautumisen yhteydessä.

Nuorisotutkimuspäivien työryhmät-taulukko

Työryhmät	Kordinaattori	Alustusten pitäjät	Aika	Sali
I/a Merkitykset ja asemat arjessa	Harry Lunabba	Leena Pääkkönen; Myrö Voipio; Johanna Järvinen-Tassopoulos; Mari Vuorisalo	Torstai 15.11. klo 13.30-15.00	208
I/b Valintojen ja vaatimusten arki	Kari Paakkunainen	Eliisa Kylkilähti; Kati Kauravaara; Antti Paakkari; Outi Aarresola	Perjantai 16.11. klo 9.00-10.30	208
I/c Kerrottu arki	Eija Sevón	Eija Sevón, Anna Rönkä, Timo Hintikka; Iida Välimaa; Piia Roos; Laura Hokkanen	Perjantai 16.11. klo 10.45-12.15	208
II/a Osallisuus, hyvinvointi ja tieto	Kirsi Pauliina Kallio	Elina Stenvall; Jaana Poikolainen; Jaakko Harkko, Sarita Lehto, Tuula Lehikoinen, Mika Ala-Kauhaluoma	Torstai 15.11. klo 13.30-15.00	312
II/b Määrittelyt, kategoriat ja representaatiot	Mirja Määttä	Mirja Määttä; Riikka Korkiamäki; Erja Sandberg	Perjantai 16.11. klo 9.00-10.30	312
II/c Tiedon tuottamisen kontekstuaalisuus	Kaisa Vehkalahti	Rajja Raittila; Petri Ojala; Minna Lähteenmäki; Liisa Karlsson	Perjantai 16.11. klo 10.45-12.15	312
III/a Kerronta	Ulla-Maija Salo	Mikko Rosenberg; Outi Kauko; Ulla-Maija Salo; Heidi Mikkonen	Perjantai 16.11. klo 9.00-10.30	313
III/b Vuorovaikutus	Atte Oksanen	Riina Junnila, Minna Aromaa, Johanna Ruusuvuori, Sanna Salanterä; Saija Tanhuanpää; Suvianna Hakalehto-Wainio, Tatjana Pajamäki; Elisa Hasanen	Perjantai 16.11. klo 10.45-12.15	313
IV/a Ethics, power and boundaries	Sanna Aaltonen	Sanna Aaltonen; Elina Paju; Päivi Berg, Marja Peltola; Teo Keipi, Atte Oksanen	Torstai 15.11. klo 13.30-15.00	404
IV/b Määrittelyt ja rajat	Niina Rutanen	Henna Pajulammi; Katja Repo; Niina Rutanen; Eeva-Leena Onnismaa, Kati Rintakorpi, Sinikka Ruusanen	Perjantai 16.11. klo 9.00-10.30	404
IV/c Suhteita ja neuvottelua	Tiina Mälkiä	Eero Suoninen, Tiina Mälkiä; Paula Eerola-Pennanen; Anna Siippainen; Veronika Honkasalo	Perjantai 16.11. klo 10.45-12.15	404
V/a Performatiivisuus	Hanna Lagström	Susanne Ylönen; Raisa Foster; Katja Päälylsaho; Heli Ponto	Torstai 15.11. klo 13.30-15.00	309
V/b Visuaalisuus	Marleena Stolp	Marleena Stolp; Kristiina Eskelinen; Markus Hilander; Johanna Mykkänen, Marja-Leen Böök	Perjantai 16.11. klo 9.00-10.30	309
V/c Osallistaminen	Anu Gretschel	Sanna Forsell; Tomi Kiilakoski, Marika Tervahartiala; Anna Nádasi; Riikka Hohti	Perjantai 16.11. klo 10.45-12.15	309
VI/a Growth and Development in institutional contexts	Tarja Juvonen	Tarja Juvonen; Arman Haghseresh; Jaana Minkkinen; Eeva Sinisalo-Juha	Perjantai 16.11. klo 9.00-10.30	505
VII Nuorisotyön ja -politiikan tutkimus ja kehittäminen		Petri Cederlöf & kumppanit	Torstai 15.11. klo 13.30-15.00	313

SEMINAARIOHJELMA

Torstai 15.11.2012

Tieteiden talo, sali 104

9.00 Ilmoittautuminen alkaa

10.00 Konferenssin avaus

10.15–12.15 I SESSIO

Lapsuuden ja nuoruuden tulkinnoista kansainvälisessä kontekstissa

Pääpuhujat :

Senior Lecturer, PhD Mary Jane Kehily /Open University, Iso-Britannia) – *Troubling the Categories of Childhood and Youth: Research Traditions, Legacies and the Significance of Practice*

Associate Professor Mats Utas, Nordiska Afrikainstitutet, Ruotsi – *Adding Life to the Categories: Age Bulges, Child Soldiers and “Youthmen”*

Kommenttipuheenvuorot:

Tutkimusjohtaja Leena Suurpää (Nuorisotutkimusverkosto)

Yliopistotutkija Kirsi Pauliina Kallio (Tampereen yliopisto / Suomen Akatemia)

12.15–12.30 Nuorisotutkimuksen gradupalkinnon jako

Graduraadin puheenjohtaja Merja Kylmäkoski

Gradukisan voittajan puheenvuoro

12.30–13.30 Lounas (omakustanteinen)

13.30–15.00 Työryhmätyöskentely, katso taulukko s. 5

Kirjanjulkistustilaisuus, Sali 104: *Lapset ja nuoret instituutioiden kehyksissä. Nuorten elinolot -vuosikirja 2012* (toim. Elina Pekkarinen, Kaisa Vehkalahti ja Sami Myllyniemi)

15.00–15.30 Kahvitauko

Tauon aikana posteriesittelyt kolmannessa kerroksessa.

15.30–17.00 II SESSIO

Puhutaan politiikkaa! -paneelikeskustelu

Panelistit:

Yliopistonlehtori Minna Autio, Helsingin yliopisto:

Nuoret tarvitsevat talouskasvatusta

Tutkijatohtori Pia Bäcklund, Tampereen yliopisto / Suomen Akatemia:

Lapset ja nuoret pitää osallistaa paikallisyhteisöön

- Yliopettaja Sirkka Rousu, Metropolia ammattikorkeakoulu:
Koko kylä kasvattaa
- Erikoistutkija Minna Ruckenstein, Kuluttajatutkimuskeskus:
Lapsia pitää suojella medialta
- Sosiaalityön käytäntötutkimuksen professori Mirja Satka, Helsingin yliopisto:
Varhainen puuttuminen on aina hyväksi
- Paneelin puheenjohtajana toimii yliopistotutkija Kirsi Pauliina Kallio,
Tampereen yliopisto / Suomen Akatemia
- 17.00–18.00 Kirjanjulkistustilaisuus: *Lapsuuden muuttuvat tilat*
(toim. Harriet Strandell, Lotta Haikkola ja Kim Kullman)
- 19.00– Juhlaillallinen ravintola Fannyssa
Osoitteessa Bulevardi 40. Ennakkoilmoittautuminen.

Perjantai 16.11.2012

Tieteidentalo, sali 104

9.00–10.30 Työryhmätyöskentely

Paneelikeskustelu: *Lasten hyvinvointia edistämässä – herkkuja, tietoa vai toimintaa?*, salissa 104

10.30–10.45 Tauko

10.45–12.15 Työryhmätyöskentely

Panel: *Cultural Practices and Transitions in Education*, Hall 505

12.15–13.15 Lounas

13.15–14.15 SESSIO IIIa

Sosiaalitieteellinen tutkimus lapsuuden ja nuoruuden määrittelijänä

Dosentti Harriet Strandell, Helsingin yliopisto

Kommenttipuheenvuoro: Sinikka Aapola-Kari

14.15–14.45 Kahvitauko

Tauon aikana posteriesittelyt kolmannessa kerroksessa.

14.45–15.45 SESSIO IIIb

Ennakoitavista siirtymistä jojotransitioiden aikaan –

sukupolvisiirtymien kronologia

Kimmo Jokinen, Perhetutkimuskeskus, Jyväskylän yliopisto

Kommenttipuheenvuoro: Tutkijatohtori Kaisa Vehkalahti

15.45–16.00 Vuoden lapsuusteko 2012 -tunnustus-palkinnon jako

16.00–16.05 Konferenssin päätössanat

PÄÄPUHUJIIEN ABSTRAKTIT

TROUBLING THE CATEGORIES OF CHILDHOOD AND YOUTH: RESEARCH TRADITIONS, LEGACIES AND THE SIGNIFICANCE OF PRACTICE

Mary Jane Kehily, The Open University, UK

This paper will review and reevaluate the tendency in social sciences to treat Childhood and Youth as distinct and separate categories in the quest to make sense of young lives. It will review the way Childhood Studies and Youth Studies have developed distinctly different modes of inquiry, each carrying their own research history, embedded in bodies of literature and canonical narratives. The paper will consider the academic heritage of each approach before asking, is this an appropriate distinction for researchers to draw and maintain? As the meaning of age fragments across the life course, boundaries between children and young people appear less stable. Late modern sensibilities suggest further fluidity reflected in a democratization of parent child relationships, not premised upon age. The paper will explore ways of reconceptualising the categories of childhood and youth through a renewed focus on practices as the basis for research and analysis.

ADDING LIFE TO THE CATEGORIES: AGE BULGES, CHILD SOLDIERS AND “YOUTHMEN”

Mats Utas, Nordiska Afrikainstitutet, Ruotsi

In Sierra Leone, for instance, many people talk about “youthmen” - a group of people that has passed the chronological stage of being youth, but not entered the social standing of being an adult. Drawing from fifteen years of field experience in war torn, and now post-war countries Liberia and Sierra Leone among predominantly child and youth soldiers this lecture will problematize categories such as child soldier or “youth” frequently used and taken for granted by researchers and humanitarian aid workers alike. What are the effects of international child charities establishing NGOs with names such as “Right to play”, or teaching children “child rights” in war and post-war societies where most people have no leverage over and more so little access to any kind of legal system? What are the effects when “youth” in the western projects is age-bracketed, whilst the local perception is a social category of “have-nots”? By adding life to the categories the lecture will go beyond victim stereotypes and discuss young West African’s agency, including aspiring possibilities, but equally including constraints of socio-economic nature.

SOSIAALITIEEELLINEN TUTKIMUS LAPSUUDEN JA NUORUUDEN MÄÄRITTELIJÄNÄ

Harriet Strandell, Helsingin yliopisto, Sosiaalitieteiden laitos

Harriet Strandell pohtii esitelmässään lapsuuden ja nuoruuden tutkimuksen suhteita, yhtäläisyyksiä ja eroja. Hän tarkastelee lapsuudentutkimuksen näkökulmasta, miten lapsuuden ja nuoruuden erilaiset määritelmät ja tulkinnat ovat muodostuneet ja mitä ne tutkimuksenteossa merkitsevät. Hän pohtii tutkimusintressien muotoutumista, historiallisia vaiheita ja käsityksiä lapsista ja nuorista suhteessa sekä tieteen sisäisen kehityksen että yhteiskunnallisen muutoksen haasteisiin. Lapsuuden ja nuoruuden tutkimus ovat syntyneet eri aikoina ja eri tarpeisiin, mikä selittää osittain niiden eroja. Sosiaalitieteissä on viime aikoina kuitenkin pyritty eroon vastakkaisuuksista ja kategorioiden selvärajaisuudesta, korostaen liikkuvuutta, verkostomaisuutta ja ilmiöiden kompleksisuutta sekä monitieteisyyttä. Esitelmässä pohditaan myös sosiaalisen investoinnin politiikan ja hallinnan merkitystä lapsuuden ja nuoruuden kategorioille.

ENNAKOITAVISTA SIIRTYMISTÄ JOJOTRANSITIOIDEN AIKAAN - SUKUPOLVISIIRTYMIEN KRONOLOGIA

Kimmo Jokinen, Perhetutkimuskeskus, Jyväskylän yliopisto

Professori Kimmo Jokisen luento käsittelee elämänpolkujen destandardisoitumista ja niin sanottuja edestakaisia jojo-siirtymiä lapsuudesta nuoruuteen ja nuoruudesta aikuisuuteen. Puheenvuorossa tarkastellaan siirtymien yhteiskunnallista muutosta: perinteisissä yhteiskunnissa transitiot olivat ennakoitavissa, kestoiltaan melko lyhyitä ja ikäkategorioiden selkeitä, kun taas teollistumisen myötä siirtymät mm. koulutuksen ekspansion vuoksi pidentyivät. Transitiot olivat kuitenkin edelleen ennakoitavissa ja ikäjäsennykset melko perinteisiä. Siten myös yksilön elämänsäilytyksessä säilyi mahdollisuus suunnitelmallisuuteen. Sen sijaan nykyisessä riskibiografian ajassa siirtymät ovat yhä useammin yksilöllistä edestakaista liikettä asemasta toiseen. Tästä siirtymien hämärtyemisestä huolimatta jojo-siirtymissä on joitakin säännönmukaisuuksia. On myös havaittavissa, että transitiioihin liittyy luokka- ja koulutussidonnaisuuksien kautta selittyviä eriarvoistumisen elementtejä.

ABSTRAKTIT

I Lasten ja nuorten arjen tulkitseminen

I/a Merkitykset ja asemat arjessa

1. NUORET MUSIIKIN ESITTÄJINÄ – TAPAUSTUTKIMUS RYHMÄPROSESSISTA PERUSKOULUN 9. MUSIIKKILUOKAN KONSERTTIPROJEKTISSA

KM, tohtoriopiskelija Leena Pääkkönen

Oulun yliopisto KTK musiikkikasvatuksen koulutus

Musiikin esittäminen ja siihen valmistautuminen on tavallista toimintaa sellaisessa koulussa, jossa on musiikkiluokkia. Oman konsertin järjestäminen luokan voimin on yhteinen projekti. Se on monimuotoinen oppimisprosessi, jolla on oma linkkaarensa. Tämä prosessi on omiaan nostamaan esiin erilaisia toimintakäytänteitä ja sosiaalisuutta nuorilla. Joskus toiminnassa epäonnistutaan ja syntyy ristiriitoja, joiden seurauksena oppilaiden toiminta hajoaa. Timo Järvillehdon mukaan kriisit ovat kuitenkin hyviä ja välttämättömiä ihmisen kehityksen kannalta, koska ne johtavat uusien käsitysten ja toimintatapojen syntyyn.

Tutkimukseni on aineistolähtöinen tapaustutkimus yhden pohjoissuomalaisen peruskoulun 9. musiikkiluokasta, jonka 20 oppilasta valmistivat ja esittivät oman konsertin lukuvuonna 2011-2012. Empiirinen aineisto koostuu 31 haastattelusta ja 20 kirjoitelmasta, jossa nuoret pohtivat kokemuksiaan konsertista paljolti ryhmäprosessin näkökulmasta. Luon tutkimuksessani teoriaa siitä, millainen ryhmäprosessi konserttiprojekti on. Näen tutkimuksessani nuoret aktiivisina toimijoina, jotka rakentavat musiikkiesitystä omilla tavoillaan ja ansioillaan. Jokaisella toimijalla on toimintansa lähtökohtina paitsi omat taustansa myös musiikin opiskelutilanteisiin liittyvät tekijät ja voimavarat. Nuorten toimintatavat ja päämäärät ovat moninaiset. Toimintatilanteissa syntyy ristiriitoja, joita nuoret selvittelevät eri tavoin. Musiikin esittämiseen liittyvät sosiaaliset paineet havaitaan sekä ryhmässä että yksilöinä. Toiminnan jälkeisissä kertomuksissa nuoret kuvaavat omaa toimijuuttaan sekä ansioitaan, jotka liittyvät musiikin osaamiseen, luokan yhteiseen puuhailuun ja konsertin järjestämiseen sekä luokan koettuun ilmapiiriin.

Tutkimukseni on alkuvaiheessa ja olen parhaillaan analysoimassa haastatteluaineistoa sana sanalta ja lause lauseelta edeten, miten nuoret jäsentävät kokemuksiaan konserttiprojektista ja miten he antavat niille merkityksiä. Analyysin lähtökohtana on pyrkimys luoda konserttiprojektin ryhmäprosessille aineistolähtöinen käsitteellinen jäsenitys.

2. OLLA TYTTÖ JA MINÄ: SUKUPUOLI, VALTA JA TOIMIJUUS KOTIMAISESSA TYTTÖKIRJALLISUUDESSA
 FM Myry Voipio
 Jyväskylän yliopisto

Esitykseni aiheena on kotimainen tyttökirjallisuus. Tutkin tyttöhahmojen toimintaa ja sen rajoituksia ja mahdollisuuksia – toimijuutta – suhteessa perheeseen, koulutukseen ja seksuaalisuuteen. Tarkastelen niitä painopistealueista, joissa tyttöjen toiminnan mahdollisuudet ilmenevät: Analysoin esityksessäni eri vuosikymmeniltä valittujen tyttökirjojen päähenkilöiden tapoja ja keinoja tasapainoilla kasvamisen, perheen, ystävyuden, unelmien, uran ja orastavan rakkauden välillä. Keskeisiksi kohoavat kysymykset vallasta, voimasta ja minuudesta. Millaisia valtasuhteita rakentuu esimerkiksi tytön ja kasvattajien välillä? Saako tyttö itse valita ammattinsa; millaiselle uralle häntä ohjataan? Saako hän hallita seksuaalista toimijuuttaan? Millaisia tyttökuvia suomalaisen tyttökirjallisuuden jatkumo tuottaa? Esitykseni kohdeteoksia ovat Toini Topeliuksen *I utvecklingstid* (1889), Mary Marckin *Eevan luokka* (1917), Solveig von Scultzin *Petra och silverapan* (1932), Merja Otavan *Priska* (1959), Tuija Lehtisen *sara@crazymail.com* (1996) sekä Vilja-Tuulia Huotarisen *Valoa valoa valoa* (2011).

Tutkimukseni taustalla ovat kansainvälinen ja kotimainen tyttö- ja nuortenkirjatutkimus sekä sosiologinen ja yhteiskunnallinen tyttöstudiotutkimus. Tyttökirjallisuudentutkimus on sukupuoleen sitoutunutta tutkimusta, koska siinä törmätään sukupuolen asettamiin rajoituksiin, sääntöihin ja normeihin tyttöjen elämän eri osa-alueilla. Esitykseni osallistuu lasten- ja nuortenkirjallisuuden ja -kulttuurien tutkimuksessa käytyyn keskusteluun tytöistä ja vallasta. Tarkastelemalla tyttöjen toiminnan mahdollisuuksia tyttökirjallisuudessa haluan osoittaa tyttöhahmojen representaatioiden sekä yhteiskunnallisen ja historiallisen kontekstin välisiä kytkentöjä. Tavoitteenani on tuottaa uutta tietoa, joka valaisee suomalaisen tyttökuvan luomis- ja muokausprosesseja: Tyttökirjallisuus kytkeytyy kulttuuriin ja yhteiskunnallisiin sukupuoli- ja valtaverkostoihin sekä -mekanismeihin. Tyttökirja on muuttunut yhteiskunnan ja kulttuurin muuttuessa, samoin tyttöpäähenkilöiden toimijuuden mahdollisuudet. Tyttökirjallisuus kertoo tyttöjen elämästä ja heille merkityksellisistä asioista ennen ja nyt. Tätä kautta se kertoo ajastaan, sen arvoista, ihanteista ja merkityksistä – ja on yhteiskunnallinen vaikuttaja.

3. PELIKENTÄN TOISET – TYTTÖJEN ASEMASTA RAHAPELITUTKIMUKSESSA

VTT, erikoistutkija Johanna Järvinen-Tassopoulos

Terveysten ja hyvinvoinnin laitos

Rahapelaamista on pidetty kautta aikojen maskuliinisena toimintana. Sukupuolen kysymys nostettiin esiin vasta 1990-luvulla kansainvälisessä tutkimuksessa, kun naisten todettiin olevan vain harvoin tutkimuskohteina. Samoihin aikoihin alkoi nuorten rahapelaamisen tutkimus. Poikien into pelata rahasta on ollut selvempää kuin tyttöjen, jotka pelaavat vähemmän ja harvemmin kuin pojat. Toisaalta tyttöjen tiedetään pelaavan toisenlaisia rahapelejä kuin poikien rahapeliautomaatteja lukuun ottamatta.

Historiallisesti naisten näkymättömyyttä länsimaisella rahapelikentällä on perusteltu sosiaalisilla, kulttuurisilla ja moraalisisilla syillä. Samoja perusteluja on käytetty myös tyttöjen tapauksessa. Nuoria koskevassa rahapelitutkimuksessa sukupuoli on edelleen vähemmän käsitelty teema, vaikka tietoa tyttöjen rahapelaamisesta on esimerkiksi väestökyselytulosten perusteella. Vaikka Suomessa rahapelit ovat nykyään kiellettyjä alaikäisiltä, nuoret täysi-ikäiset naiset ovat selvästi rahapelien potentiaalinen kuluttajaryhmä, jolle markkinoidaan tiettyjä rahapelejä (esimerkiksi bingoa tai veikkauspeliä).

Sukupuolierojen tarkastelu näyttää olevan ainoa keino kiinnittää huomio tyttöjen rahapelaamiseen. Tarkastelu ei välttämättä syvennä tutkijan tietoa tyttöjen motiiveista pelata rahasta tai jättää pelaamatta, rahapelaamiseen liittyvästä sosiaalisuudesta, kulutuksesta saatikka rahapelikulttuureista. Rahapelaaminen voi liittyä myös rajojen kokeiluun ja aikuistumiseen: vuoden 2007 ESPAD -koululaiskyselyn tulokset osoittivat, että osa 9-luokkalaisista tytöistä pelasi usein raha-automaattipelejä ja joi humalahakuisesti. Nuoriso- ja tyttöjä tutkimuksesta rahapelitutkija voisi ammentaa tarpeellisia näkökulmia ja suuntaviivoja. Rahapelaamiseen liittyvät ajan ja paikan haltuunotot, tyttöjä kulttuurit ja tyttöjen performanssit olisivat oivia tutkimuskohteita toiseuden häivyttämiseksi rahapelitutkimuksesta.

Esityksessä luodaan katsaus kansainväliseen tutkimustietoon tyttöjen rahapelaamisesta. Sen jälkeen tarkastellaan, mitkä tekijät luovat toiseutta pelikentällä, ja kuinka tyttöjen pelaamattomuutta tulisi tulkita. Lopuksi pohditaan, mitä rahapelitutkimus voisi oppia nuoriso- ja tyttöjä tutkimuksesta.

4. EROT JA ERIARVOISUUDET PÄIVÄKODISSA - BOURDIEULÄINEN TULKINTA LASTEN VUOROVAIKUTUKSESTA

Mari Vuorisalo

Monella tasolla jaettu ja yhteinen tulkinta nykyaikaisesta lapsuudesta on, että lapset elävät hyvin eriarvoista arkea ja eriarvoistuminen on lapsuutta ravisteleva ilmiö. Eriarvoisuudet alkavat muotoutua yhteiskunnassa jo varhain ja toiminta päiväkodin lapsiryhmässä on osaltaan vahvistamassa näitä eriarvoistumisprosesseja. Päiväkoti luo yhden kuvan nykyaikaisesta lapsuudesta. Miten siellä eriarvoisuudet ”normalisoituvat” sosiaalisissa suhteissa ja muuttuvat osaksi tavallista arkea?

Erojen ja eriarvoisuuksien muodostuminen yhteiskunnassa on ollut ranskalaisen sosiologin Pierre Bourdieu (1977; 1984; 1986) tutkimustyön keskeisin kiinnostuksen kohde. Hänen luomillaan teoreettisilla työkaluilla tässä tutkimuksessa on selvitetty, miten erot ja eriarvoisuudet muodostuvat päiväkodin arjessa, osana lasten toimintaa, kun lapset muodostavat ja käyttävät pääomia päiväkodin vuorovaikutussuhteissa.

Bourdieu luoman ajattelumallin vahvuus on siinä, että se keskittyy erityisesti sosiaalisen tilan tai kentän rakenteellisiin ominaisuuksiin, kun tutkitaan toimijoiden hallussa olevia pääomia ja niiden jakautumista. Kenttä nähdään suhdekokonaisuutena, jolloin yksittäisen toimijan pääomat saavat aivan uudenlaisen merkityksen, kun niitä tarkastellaan suhteessa kentän muihin toimijoihin. Kenttäanalyysi avaa erityisesti sosiaalisen tilan valtasuhteita. Näiden prosessien tunteminen voi saada aikaan muutoksen myös käytännön tasolla ja johtaa eriarvoisuuden vähenemiseen. Toimijan ei ole mahdollista muuttua, jos sitä ohjaavia rakenteita ei muuteta tai tunnisteta niiden vaikutusta.

Esitys perustuu varhaiskasvatustieteen viimeistelyvaiheessa olevaan väitöskirjatutkimukseen. Tutkimusta varten on kerätty empiirinen aineisto etnografisella lähestymistavalla yhden päiväkodin esiopetusryhmän lukuvuodesta. Esityksessä kysytään, millaista tulkintaa lapsuudesta voidaan tehdä asettamalla lasten päiväkotiarkeen tarkasteluun bourdieuläisen teorian valossa. Esityksessä pohditaan myös, miten erojen näkyväksi tuleminen auttaa ymmärtämään erilaisuutta.

I/b Valintojen ja vaatimusten arki

1. NUORTEN OMAELÄMÄKERRALLISISSA TEKSTEISSÄ RAKENTUVA MENESTYKSEN IHANNE

Eliisa Kylkilähti

Tarkastelen Oi nuoruus -kirjoituskilpailuaineiston kautta, millaiseksi nuoret itse määrittelevät nuoruuttaan. Kirjoituskilpailukutsussa alle 25-vuotiaita kirjoittajia on pyydetty kirjoittamaan nuoruudesta tämän päivän Suomessa. Kilpailussa asetettu sarjat jakava ikäraja konstruoi nuoruuden rajoja omalta osaltaan, mutta kirjoittajat määrittelevät nuoruuden alkua ja loppua myös itse erityisesti perinteisten aikuistumisen väylien: koulutuksen, asumisen ja työn kautta. 22-vuotiaan Siljan nuoruus on alkanut yläasteelle siirtymisestä. Edelleen kotona asuvan 14-vuotiaan Essin mielestä nuoruus päättyy kotoa muuttoon. Myös 24-vuotiaan Amandan voi tulkita pitävän muuttoa omaan kotiin aikuisuuden alkuna, sillä hän päättää tarinansa nuoruudesta tähän. Valmistuminen ja työpaikan saanti sekä asunonsäästäminen puolestaan ovat saaneet 25-vuotiaan Tarun pitämään itseään aikuisena. Tutkimuksessa tarkastellaan taloudellisen itsenäistymisen prosesseihin liittyvää kerrontaa.

Nuoret on asetettu ennennäkemättömän vaihtoehtojen runsauden eteen tekemään jatkuvia valintoja esimerkiksi kulutuksessa, koulutuksessa ja perhe-elämässä. Mutta samaan aikaan nuoruutta eletään vaatimusten keskellä. Kaverit, vanhemmat, opettajat ja muut instituutiot sekä media ovat sosiaalistamassa nuoria yhteiskuntaan kohdistamalla nuoriin odotuksia ”oikeista” valinnoista, joilla luodaan menestystä sekä tässä hetkessä että tulevaisuudessa. Nuoruus käsitetään etenevänä prosessina lapsuudesta aikuisuuteen eri elämänaalueilla. Nuoret rakentavat kirjoituksissaan menestyksen ihannetta, johon suhtautuminen vaihtelee kirjoitusten välillä ja sisällä. Nuoret asemoivat itsensä kirjoituksissa suhteessa ihanteeseen sen mukaan, onko tavoiteltavaa tehdä valintoja odotetulla tavalla ja ovatko he onnistuneet siinä. Menestyjän asema on saavuttamaton, mutta toisinaan joitain osia tavoitellusta menestyksen kuvastosta saavutetaan, ja nuori näkee itsensä toteuttajana. Epäonnistujan asema kirjoitetaan ”pitäisi”-puheen, häpeän ja syyllisyyden kautta. Ihanne on tavoiteltava, mutta ulottumattomissa. Kriittisemmin odotuksiin suhtaudutaan irrottautujan asemasta, jolloin omat tavoitteet etsitään normatiivisten vaatimusten ulkopuolelta ja jopa aikuistumisen prosessiluonnetta kritisoidaan.

2. MITÄ SITTEN JOS EI LIIKUTA – ETNOGRAFINEN TUTKIMUS NUORISTA MIEHISTÄ

Tutkija Kati Kauravaara

Liikunnan ja kansanterveyden edistämissäätiö - LIKES-tutkimuskeskus

Tarkastelen liikuntasosiologian väitöskirjatutkimuksessani vähäisen liikunnan ilmiötä 18–20-vuotiaiden nuorten miesten arjessa ja elämäntavassa. Etnografinen aineisto on kerätty lukuvuonna 2010–2011 kone- ja metallialan ammattikouluopiskelijoiden keskuudessa. Tutkimuksen tavoitteena on ymmärtää nuoren miehen arkielämän valintoja hänen omista lähtökohdistaan käsin.

Keskityn esityksessäni kuvaamaan, minkälainen elämä on nuorelle miehelle mielekästä ja minkälaisia valintoja hän arjessaan tekee. Itseään kunnioittava nuori mies ei nimittäin halua luovuttaa päätäntävaltaa oman hyvän elämän rakentamisesta ulkopuoliselle, vaikka paineita olisi. Kansaa kannustetaan vimmaisesti liikkumaan terveystyöryhmien oikeuttamana, jotta yhteiskunnan taloudellinen taakka keventyisi. Tieteellinen tutkimusnäyttö liikunnan terveysvaikutuksista on lisääntynyt ja ihmisen fyysiselle aktiivisuudelle on olemassa vankkoja perusteita. Se, mitä saa ja mitä ei saa valita, on tiukasti normitettu. Moni ei silti liiku. Liikunnan kokonaismäärä on laskussa ja suomalaisten fyysinen kunto on huonontunut.

Nuori mies arvottaa itse oman maailmansa erilaisesta näkökulmasta kuin valtaa pitävät. Hän ei koe häviävänsä sellaisessa hyveiden kilvoittelussa, johon hän ei edes ole lähtenyt mukaan. Nuori mies ei välttämättä ota liikkumiseen myönteistä tai kielteistä kantaa, se on asia muiden joukossa, ei vaan kiinnosta, ole merkityksellinen tai nouse tarkastelun alle. Silti nuoren miehen elämä ei ole tylsää tai passiivista. Joutilasta se voi olla, mutta enimmäkseen joutilaisuus on leppoisa ja nuoren miehen mielestä hyvää lojumista. Tehdyt arjen ja vapaa-ajan valinnat ovat itselle subjektiivisesti mielekkäitä. Ei koeta, että pitäisi olla toisin. Nuori mies antaa tilaa itselle tärkeille asioille ja elää tyytyväisenä hyvää elämäänsä. Kuvaan esityksessäni, mitä on tämä nuoren miehen hyvä elämä. Jätän tilaa myös pohdinnalle, mitä yhteiskunnan rakenteet oikeastaan tukevatkaan.

3. POST-FORDISTISTA TUOTANTOA YLÄKOULUSSA? TUOTANNON MUUTOSTEN VAIKUTUS KOULUTUKSEEN

Antti Paakkari

Helsingin yliopisto

Post-fordismilla tarkoitetaan muutosta massatuotannosta yksilölliseen ja jatkuvasti muokattavaan tuotantoon. Tämä on tarkoittanut ihmisen yleisten kykyjen, kuten aloite-, palaute- ja oppimiskykyjen merkityksen lisääntymistä ja niiden muuttumista suoraan tuottaviksi. Olennaista ei ole enää minkään erityisen taidon hallitseminen, vaan kyky oppia

uutta yhä uudelleen ja kyky ohjautua itsenäisesti uusien haasteiden vaatimiin suuntiin. (Brunila 2009; Vähämäki 2003.) Miten tämä yksilöllistyminen näkyy koulussa ja miten se heijastuu yläkoulun oppilaiden työskentelyyn? Esitys liittyy tutkimukseen, jossa tarkastellaan etnografisesti oppilaiden itsenäistä työskentelyä yläkoulussa. Esityksessä pohditaan, millaisia kykyjä itsenäinen työskentely tuottaa ja millä tavalla juuri ne ovat olennaisia post-fordistisessa taloudessa.

Koulutus on tällä hetkellä yksi keskeisimmistä taloudellisen kasvun sektoreista. Jatkuva kouluttautuminen ei kuitenkaan kykene takaamaan yhteiskunnallista nousua (Brown et al. 2010). Lähestynkin koulutusta ennen kaikkea subjektiivisuuksia muokkaavana tekniikkana. Opiskelu rakentaa suhdettamme tietoon ja työhön. Tutkimukseni tarkastelee itsenäisten vastuullisten taloussubjektien rakentuminen koulussa.

Post-fordistinen tuotanto tarvitsee itsenäisyyttä, luovuutta ja valmiutta muutokseen, kykyä olla kiinnostunut kaikesta välittämättä mistään (Vähämäki 2003). Ulkoisten pakkojen sijaan oppilaita pyritään ohjaamaan omaan intressiin vetoamalla ja oppimisympäristöjä muokkaamalla. Samalla oppilaille siirretään lisää vastuuta omasta oppimisestaan ja heidät ohjataan jo varhaisessa vaiheessa käsitteellistämään elämänsä urana. Miten talouden kannalta keskeisiä kykyjä tuotetaan ja edistetään koulussa esimerkiksi itsenäisyyden, projektityöskentelyn, ura-ajattelun ja vastuullistamisen kautta? Mitä oppilaat tästä ajattelevat? Millaisia vaikutuksia tällä kaikella on? Miten oppilaat kertovat kokemuksistaan?

4. URHEILIJAKSI KASVAMISEN TEOREETTISEN MALLIT – MITEN TARKASTELLA LAPSUUDEN JA NUORUUDEN VAIHEITA?

Outi Aarresola

Elämän ja kasvamisen monimutkaisuus on tutkijoille jatkuva haaste. Ihmisen kontekstisidonnaiseen kasvuun ja kehitykseen sekä sosiaalistumiseen liittyviä teoreettisia viitekehyksiä onkin paljon. Malleja on sovellettu myös liikuntatieteellisessä tutkimuksessa. Yhtenä mielenkiinnon kohteena on ollut urheilijaksi kehittyminen ja kasvaminen, joka soveltavana tutkimuskenttänä on vielä nuori.

Kuten muussa kehitysteoreettisessa tutkimuksessa, myös urheilijaksi kasvussa on pyritty tavoittamaan sekä kasvun ajallinen ulottuvuus että konteksti. Esimerkiksi ekologinen systeemiteoria on edesauttanut urheilijankin ympäristötekijöiden ymmärrystä, kun taas ajallisen ulottuvuuden paremmin tavoittavat mallit ovat pyrkinet tuomaan kehityksellisen muutoksen näkyvämmäksi. Elämänkaari- ja elämänkulkunäkökulma taas avaavat urheilijaksi kasvun prosessia uudesta näkökulmasta; miltä prosessi näyttää, kun kontekstit ja vaiheet kiinnitetään yksilön elämään. Elämänkulkuparadigma antaa yksilönkehityksen lisäksi mahdollisuuden tarkastella kontekstia itseään – sosiaalisia rakenteita – elämänhistorian kautta.

Mutta mitä mahdollisuuksia elämänkulku tarjoaa tutkimukseen lasten ja nuorten parissa, kun elämää on vielä paljon enemmän elettyään kuin elettyinä? Entä voiko elämänkulku käsitteenä suuntautua myös tulevaisuuteen?

Elämänkaarta tai elämänkulkua teoreettisena käsitteenä on sovellettu urheilijaksi kehittymiseen varsin vähän, mutta monista tutkimuksista on toki löydettävissä näkökulmaan sopivia elementtejä. Toisissa rakennetuissa malleissa urheiluun liittyvä polku sovituu lapsuuden ja nuoruuden instituutiopohjaisiin siirtymiin, jotka noudattelevat koulutuspolkua. Toisissa malleissa taas urheilu elämänalueena kulkee eritahtista polkua elämän muiden polkujen kanssa. Mistä yhtäläisyydet ja erot poluissa syntyvät, ja mihin niissä kiinnittyvät lapsuus ja nuoruus? Esityksessä pohditaan eri mallien teoreettisia mahdollisuuksia tulkita lapsuuden ja nuoruuden urheiluharrastusta, erityisesti urheilijaksi kehittymisen näkökulmasta. Esityksessä pohditaan myös, mitä erilaisten mallien ymmärtämisellä voisi olla annettavana käytännön toimijoille lapsuuden ja nuoruuden urheiluharrastuksen toteuttajina.

I/c Kerrottu arki

1. POSTIA ILLILTÄ! – LASTEN ARJEN TUTKIMINEN KÄNNYKKÄPÄIVÄKIRJAN AVULLA

Eija Sevón

Kasvatustieteiden laitos, Jyväskylän yliopisto

Anna Rönkä

Hyvinvointiyksikkö, Jyväskylän ammattikorkeakoulu

Timo Hintikka

Hyvinvointiyksikkö, Jyväskylän ammattikorkeakoulu

Päiväkirjamenetelmän vahvuutena on sen herkkyyys päästä lähelle perhe-elämän päivittäistä dynamiikkaa ja haasteita, ja kuulla eri perheenjäseniä päivittäiseen perhe-elämään liittyvissä tapahtumissa. Päiväkirjatutkimus tarkastelee perhe-elämää tietyn ajan intensiivisesti, esimerkiksi useita kertoja päivässä viikon ajan. Kuitenkin olemassa olevat päiväkirjatutkimukset ovat keskittyneet pitkälti aikuisiin ja nuoriin ja vain pieni vähemmistö pienempiin lapsiin. Tässä esitelmässämme kuvailemme kännykkäpäiväkirjasovellusta, joka on suunniteltu alle kouluikäisille lapsille ja heille läheisille aikuisille (vanhemmat, päivähoidon henkilökunta). Teoreettinen lähestymistapamme yhdistää tutkimusta työn ja perheen yhteensovittamisesta, tunteiden siirännästä sekä lapsuustutkimuksesta. Sovelluksessa Illi-niminen satuhahmo auttaa ja kannustaa lapsia arvioimaan päivittäisiä mielialojaan ja kertomaan päivittäisestä elämästään. Lapsia koskevat kysymykset tulevat puhuttuna ja lapset vastaavat joko puhumalla tai painamalla kuvakkeita.

Esitelmässämme kerromme alustavista tuloksista kahdesta tutkimusprojektista, joissa

Postia Illiltä! –kännykköpäiväkirjaa käytettiin. Aineiston muodostavat kaksi erilaista lasten ryhmää (N=40): puolet lapsia, joiden vanhempi/vanhemmat työskentelevät päivätyössä ja lapset ovat päiväkodissa ja puolet lapsia joiden vanhempi/vanhemmat työskentelevät ei-perinteisinä työaikoina ja lapset ovat vuoropäivähoidossa. Olemme kiinnostuneita siitä, millaiset vuorovaikutussuhteet tulevat mainituiksi lasten päiväkirjoissa ja millaiset tapahtumat ja toiminnot ovat lapsille merkityksellisiä. Tutkimme myös, miten lasten erilaiset päivärytmit ja hoitojärjestelyt ovat yhteydessä lasten mielialaan, vuorovaikutukseen sekä hyviin ja haastaviin hetkiin kotona ja päivähoitossa.

2. NUORTEN ARJEN YMPÄRISTÖT

Lida Välimaa

Esitelmäni perustuu jatkotutkimukseni osahankkeeseen, jossa tarkastelen helsinkiläisten yläkouluikäisten nuorten suhdetta omaan lähiympäristöönsä. Tutkimukseni kuuluu laajempaan Helsingin yliopiston ympäristötutkimuksen ja -opetuksen yksikön rahoittamaan hankkeeseen Enhancing Sustainable Urban Development through Ecosystem Services (ENSURE). ENSURE on monitieteellinen hanke, jonka tavoitteena on luoda uusia näkökulmia kaupunkien kestäväan kehitykseen yhdistämällä ekosysteemipalvelut kaupunkisuunnitteluun.

Tutkin nuorten arvoja ja asenteita kaupunkiympäristöä kohtaan ja kulttuuristen ekosysteemipalveluiden osuutta nuorten ympäristökäsityksissä. Kulttuurisilla ekosysteemipalveluilla tarkoitetaan esimerkiksi luonnon tarjoamia mahdollisuuksia virkistymiseen, oppimiseen tai rauhoittumiseen. Tavoitteeni on tutkia, millaisen merkityksen nuoret antavat rakennetulle, luonnon- ja sosiaaliselle ympäristölle ja millaiset paikat muodostuvat nuorten mielipaikoiksi.

Tutkimukseni tuottaa uutta tietoa siitä, millä tavoin nuoret kokevat oman lähiympäristönsä, arvostavat sitä ja käyttävät sitä sekä siitä, millaisia tunnesiteitä arjen paikkoihin luodaan. Lapsuuden ja nuoruuden paikkakokemukset eivät ole yhdentekeviä, sillä lapsuuden aikana kerätyt paikkakokemukset säilyvät usein aikuisuuteen asti ja voivat olla myös merkityksellisempiä kuin aikuisuudessa kerätyt kokemukset. Nuorten suhde omaan lähiympäristöönsä voi vaikuttaa heidän hyvinvointiinsa usealla, toisiinsa linkittyvällä tavalla, jotka liittyvät psyykkiseen itsesääteelyyn, paikkaan kiintymiseen sekä paikkatunteen ja identiteetin rakentamiseen.

Tutkimusaineistoni on toukokuulta 2012, ja se koostuu 14–17-vuotiaiden nuorten piirtämistä miellekartoista (38 kpl) sekä nuorten ryhmä- ja yksilöhaastattelusta (17 henkilöä). Miellekartoilta tutkimukseeni osallistuneet nuoret ovat kuvanneet paikkoja, joissa he oleilevat usein sekä paikkoja, jotka ovat heistä mieluisia, epämieluisia ja pelottavia.

3. PÄIVÄKOTILASTEN KERTOMUKSIA

Piia Roos

Kasvatustieteiden laitos, Tampereen yliopisto

Aikuisen ja lapsen maailmojen erilaisuus nostaa esiin monia kysymyksiä. Miten aikuisen tutkijan on ylipäätään mahdollista tavoittaa lapsen ajatusmaailmaa? Miten välttää tulkitsemasta lasten tuottamaa aineistoa omien ajatustensa rajoittamana? Millaisena aikuisen valta-asema suhteessa lapseen näyttätty tutkimuksessa? Millaiset menetelmät ovat toimivia lasten näkökulmasta?

Esitykseni perustuu valmisteilla olevaan väitöstutkimukseeni, jonka lähtökohtana ovat lasten omat kertomukset päiväkodista ja näiden kertomusten hyödyntäminen määriteltäessä lapsille merkityksellisiä kokemuksia ja tekijöitä (ks. Lämsä 2009,117). Kiinnostus kohdistuu erityisesti päiväkotien toimintakulttuuriin, jonka nähdään pitävän sisällään niin toteutetun toiminnan sisällöllisen kuin vuorovaikutuksellisen ulottuvuuden eli mitä tehdään ja kenen kanssa. Tutkimukseni rakentuminen lähtee liikkeelle yleiseltä tasolta, jotta tutkijan (aikuisen) tekemien ennakkorajausten ja valintojen sijaan tilaa jää lasten itsensä esiin nostamille teemoille ja merkityksille (vrt. esim. Raittila 2009, Valkonen 2006, Karttunen 2010).

Laadulliselle tutkimukselle tyypilliseen tapaan tässäkin tutkimuksessa hyödynnettiin erilaisia aineistoja; lasten piirroksia, haastatteluita ja nukketatteriesitykset. Esityksessäni paneudun käytettyjen metodien toimivuuteen ja haasteisiin, pääpainon kohdistuessa käyttämäni kerronnallisen haastattelun menetelmään (Hyvärinen & Löyttyniemi 2005) ja sen soveltamiseen lasten pariin. Tuon myös lyhyesti esiin alustavia tutkimustuloksia ja muutamia eettisiä näkökulmia.

Lasten haastattelut olivat yllätyksellinen ja mielenkiintoinen matka. Erityisesti haastattelut ovat olleet matka lapsuuteen. Lapset eivät tunnu tekevän eroa sen suhteen missä he fyysisesti ovat. He ovat lapsia missä tahansa. Näin ollen lapsuus on vallitseva elementti paikasta riippumatta. Haastatteluissa lapset johdattivat minut ajatuksiinsa ja maailmaansa. Minulle kerrottiin kuinka päiväkodin pihassa olevaan puskaan johdattaa salaovi. Vaikka sinne ei oikeasti saisi piiloutua, niin sieltä käsin voi vakoilla muita, jos pysyy oikein matalana. Sain myös kuulla kaverista, joka on niin rohkea, että uskaltaa syödä eläviä hämähäkkejä. Ihan isoja! Entäpä se kaveri, joka on niin kiva, että sydämessä tuntuu hyvälle?

4. MEILLE NAURETAAN

FT Laura Hokkanen

Mikkelin ammattikorkeakoulu

Mitä naurettavaa on seksissä, sodissa, maailman katastrofeissa, terrori-iskuissa, kouluammuskeluissa, maahanmuuttajissa, etnisissä vähemmistöissä tai kännissä? Paljonkin, jos silmäillään eri aikoina lapsilta ja nuorilta kerättyjä folkloren tuotoksia. Karkeiden, jopa rasististen ja moraalittomien huumorituotteiden avulla lasten ja nuorten on nähty kokeilevan rajoja ja rakentavan aikuisista erillä olevaa maailmaa. Huumori on tällöin ikään kuin osa lasten ja nuorten kasvuprosessia. Toisaalta huumoria tulkitsemalla voidaan aavistella lasten ja nuorten kulttuurista kiinnostavia ajankohtaisteemoja, pelkoja, ahdistuksia, ajattelun logiikkaa, unelmia ja maailman tapahtumien tulkintaa. ”Sairaas” vitsit valitsevat aiheensa ajankohtaisten ja kipeiden ongelmien keskeltä, ne syntyvät nopeasti ja kuolevat hitaasti. Aihepiireinä ovat kautta aikojen esiintyneet esimerkiksi nälänhätä, keskitysleirit, vammaisuus ja kuolema eri muodoissa. Vitsi ilmestyy vastauksena median luomaan shokkitilaan ja sen herättämään kauhuun. Tabuaihe alistetaan naurettavaksi, samalla tiedostamatonta pelkoa tuntien. (Virtanen 1990: 125, 126.)

Paljon puhuttu lasten ja nuorten kulttuuri on itse asiassa pääosin aikuisten tuottamaa kulttuuria lapsille ja nuorille. On esimerkiksi lastenkirjallisuutta, filmejä, näytelmiä, kuunnelmia jne. Kyseessä on aikuiskulttuuri, jonka kohteena ovat lapset. Mitä sitten on lasten ja nuorten oma kulttuuri? Sitä voidaan tarkastella esimerkiksi folkloren erilaisissa tuotoksissa, joiden aihepiirit ja sisällöt herättävät aikuisissa aikakaudesta riippumatta paheksuntaa ja kauhistelua. Aiheet lukeutuvat ”aikuisten maailmaan”, joten aikuiset määrittelevät ne lasten käsityskyvyttä ja ymmärrykseltä suljetuiksi aihealueiksi. Voiko huumorin tulkinnalla silti ymmärtää jotain syvempää lasten ja nuorten maailmankuvasta, ajattelusta, peloista ja toiveista? Voiko huumori olla usein lapsille ja nuorille ainoa mahdollinen keino pärjätä mielettömän, tarkoituksettoman maailman kydyissä?

Lähde:

Virtanen, Leea 1990: *Omni yksillä. Kansanperinnettä ennen ja nyt*. Helsinki: SKS.

II Lapsuutta ja nuoruutta koskevan tiedon tuottaminen

II/a Osallisuus, hyvinvointi ja tieto

1. LASTEN OSALLISUUS JA ARJEN POLIITTISUUS

Tohtoriopiskelija Elina Stenvall

Space and Political Agency Research Group (SPARG)

Tampereen yliopisto

Käsittelen työssäni lasten osallisuutta arkipolitiikan näkökulmasta ja pyrin tekemään näkyväksi erilaisia poliittisuuden muotoja, joita on tunnistettavissa lasten arjesta. Tarkoitukseni on tehdä näkyväksi ero lapsista tuotetun tiedon ja lasten tuottaman tiedon välillä. Tarkastelen työssäni erilaisissa lasten osallisuushankkeissa, politiikkaohjelmissa ja selvityksissä tuotettua kuvaa lasten osallisuudesta ja vertaan sitä omasta aineistostani piirtyvään kuvaan. Kysyn työssäni millainen kuva lasten elämästä piiryy, kun sitä katsotaan lasten omasta arjesta käsin? Millaisin erilaisin (positiivisin) keinoin lapsia voitaisiin tukea? Tukeudun tässä analyysissä sekä Pierre Bourdieuin (esim 1985) arkipolitiikan käsitteeseen että Georg Simmelin (1999) jakoon elämään omasta itsestä käsin ja elämään yhteiskunnan tuottamana.

Käyttämäni aineistonkeruumenetelmä perustuu löyhästi Katharyne Mitchellin ja Sarah Elwoodin (2012, tulossa) kehittämään menetelmään, jota olemme tutkimusryhmässämme¹ kehittäneet eteenpäin. MAPOLIS-menetelmä on perusmuodossaan kolmiosainen.

Konferenssiesitelmässäni esittelen käyttämäni menetelmää tarkemmin sekä annan joitakin esimerkkejä siitä millaisia eroja lasten tuottaman tiedon ja lapsista tuotetun tiedon välillä on löydettävissä omien tutkimuskysymysteni kautta. Pohdin myös hieman sitä mihin erilaisia osallistavia toimia ja hankkeita tarvitaan; millainen on niiden rooli puhuttaessa lasten osallisuudesta ja lapsista tuotetusta tiedosta?

Lähteet

Bourdieu, Pierre (1985) *Sosiologian kysymyksiä*. Ranskankielinen alkuteos: *Questions de sociologie*. Les Editions de Minuit. Käännös J.P. Roos. Vastapaino. Jyväskylä.

Mitchell, Katharyne & Elwood, Sarah (2012, tulossa) *Mapping Children's Politics: Nonrepresentational Theory and the Power of Articulation*. *Environment and Planning D: Society and Space*.

Simmel, Georg (1999) *Pieni sosiologia*. Tutkijaliiton julkaisu 93. Tampere: Tutkijaliitto.

2. LASTEN POSITIIVISEN HYVINVOINNIN TUTKIMUS – METODOLOGISIA INNOVAATIOITA JA HAASTEITA

Jaana Poikolainen

Lasten ja nuorten hyvinvointia käsittelevissä tutkimuksissa hyvinvoinnin tarkastelu perustuu pääsääntöisesti aikuislähtöisesti määriteltyjen indikaattoreiden tuottamien tulosten kuvaukseen. Nämä indikaattorit ovat normatiivisia ja viittaavat perheiden ongelmallisiin tai epätavallisiin elinolosuhteisiin, esimerkiksi ongelmiin vanhemmuudessa, terveysongelmiin, kouluvaikeuksiin jne. Tavoitteena on hankkia ”objektiivista” tietoa, mutta toisaalta samalla tullaan tuottaneeksi rajoittunut kuva hyvinvoinnista. Indikaattorit osoittavat mitä puutteita lasten hyvinvoinnissa on ja tilastot kertovat lasten pahoinvoinnista, mutta eivät niistä asioista, jotka vaikuttavat lasten elämään positiivisesti. Tätä tietoa kaivataan, jotta eri sektoreiden toimijat pystyisivät paremmin tunnistamaan ne lapsille merkitykselliset asiat, joita kannattaa tukea ja vahvistaa.

TEKESin ja Helsingin yliopiston Koulutus- ja kehittämiskeskus Palmenian rahoittamassa (2009–2012) Lasten Ikihyvä kehittämis- ja tutkimushankkeessa on käytetty lapsinäkökulmaista lähestymistapaa ja tästä lähtökohdasta ammentavia tutkimusmenetelmiä. Lapset nähdään aktiivisina subjekteina ja tiedontuottajina. Hankkeessa on kehitetty lapsilähtöisiä 8-12-vuotiaiden hyvinvoinnin tutkimiseen sopivia menetelmiä. Tämän ikäryhmän hyvinvointia ei Suomessa systemaattisesti tutkita, joten tätä tarkoitusta varten luotiin myös verkkokyselylomake. Aineistoa lomakkeen sisällöllistä suunnittelua varten hankittiin monilla eri laadullisilla menetelmillä lasten musiikki-, keskustelu- ja tutkijatyöpajoissa. Pääsääntöisesti näin tuotetun aineiston perusteella laadittiin verkkokyselylomake, johon vastasi syksyllä 2011 noin 37 % (N=3731) Päijät-Hämeen alueen 2-6-luokkalaista.

Esityksessä kuvataan ensinnäkin hankkeen aikana havaittuja metodologisia innovaatioita ja haasteita, jotka kytkeytyvät erityisesti lasten tuottaman verkkolomakkeen sisällön soveltuvuuteen lasten positiivisen hyvinvoinnin tutkimukseen. Kehittämisenäkökulmasta kyselyä on lyhennettävä ja teemoiteltava summamuuttujien rakennetta ajatellen sekä muotoiltava sopivammaksi huomioiden eri ikäryhmät ja monikulttuuriset taustat. Toiseksi tarkastellaan millaisia ovat lasten tulkinnat hyvinvointiin kuuluvista aiheista ja teemoista sekä miten ne eroavat aikuislähtöisistä määrittelyistä. Kysymisen tapa poikkeaa aikuislähtöisestä tavasta ja lapsilähtöisesti määriteltynä uuden alateeman muodostaa esimerkiksi lasten kokemukset heidän kohtelustaan erilaisissa arjen ympäristöissä.

3. SYRJÄYTYMISVAARASSA OLEVIEN NUORTEN KUNTOUTUKSEN MONIMENETELMÄLLINEN TUTKIMUS: KUINKA JA MIKSI?

Jaakko Harkko, Sarita Lehto, Tuula Lehikoinen & Mika Ala-Kauhaluoma

Kuntoutussäätiössä toteutetaan vuosina 2012–2014 valtakunnallinen tutkimushanke, jossa tarkastellaan syrjäytymisvaarassa olevien nuorten kuntoutuksen nykytilaa ja kehittämistarpeita. Tutkimushankkeen kohderymänä ovat nuoret, joiden riski ajautua ammatillisen koulutuksen ja työelämän ulkopuolelle on keskimääräistä suurempi. Tutkimuksen tavoitteena on muodostaa kokonaiskuva kohderymän suuruudesta, heidän palvelutarpeistaan ja -prosesseista sekä elämänvaiheen kannalta olennaisista hyvinvointiin liittyvistä tekijöistä. Hankkeen keskeisenä lähestymistapana on tarkastella ilmiötä nuorten elämäntilanteen, palvelujärjestelmän ja toteutuneiden toimenpiteiden ristivalossa. Tämä mahdollistaa kohderymän nykyistä paremman varhaiskuntoutuksen ja ammatillisen kuntoutuksen kohdentamisen sekä sitä kautta tukemisen työllistymisessä ja opiskelussa. Tutkimushanketta rahoittaa Kansaneläkelaitos.

Tutkimus muodostuu kahdesta toisiaan täydentävästä vaiheesta. Ensimmäisen vaiheen analyysi perustuu kysely- ja haastatteluaineistoihin. Kysely suunnataan 15-17 -vuotiaille lastensuojelun avo- tai huostaanotto-toimenpiteiden asiakkaille. Kyselyn tavoite on 150-200 henkilön näyte. Huomio kohdistuu etenkin nuorten elämänlaatuun, tulevaisuuden tavoitteisiin sekä heille suunnattuihin palveluihin. Kelan, työhallinnon ja sosiaalitoimen edustajia haastatellaan temaattisissa ryhmähaastattelussa. Toisen haastattelukokonaisuuden muodostaa lasten ja nuorten laitoksien ja perhekotien edustajat. Yhteensä haastatteluja toteutetaan noin 20 kappaletta. Toisen vaiheen analyysi perustuu rekisteri- ja haastatteluaineistoihin. Rekisteriaineistoon kerätään tietoja alle 25-vuotiaana työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneiden nuorten työmarkkinahistoriasta ja -toimenpiteistä sekä Kelan kuntoutuspalveluista ja eläkkeistä. Tiedot yhdistetään Tilastokeskuksen ja THL:n taustatietoihin. Kohderymän koko on noin 6400 henkilöä. Aineisto mahdollistaa vertailun väestötasolla. Myös tutkimuksen toisessa vaiheessa tehdään noin kymmenen temaattista ryhmähaastattelua Kelan, työhallinnon ja sosiaalitoimen edustajien kanssa. Toisessa vaiheessa huomio kohdistuu työ- ja koulutusuran nivelvaiheisiin kohderymän näkökulmasta.

Esityksen tavoitteena on kuvata erityisesti hankkeen tutkimusasetelman ja -menetelmien kautta kahta nuorten syrjäytymiseen ja osallisuuteen liittyvää kysymystä: Mitkä ovat nuorten kuntoutuksen kohdentumiseen liittyvän tutkimuksen kasvatus- ja yhteiskuntapoliittiset rajapinnat?

Mitä lisäarvoa kysely-, haastattelu- ja rekisteriaineistojen ja analyysimenetelmien yhdistäminen tuottaa nuorten syrjäytymis- ja osallisuustutkimukselle?

II/b Määrittelyt, kategoriat ja representaatiot

1. KUNTIEN LASTEN JA NUORTEN HYVINVOINTISUUNNITELMAT JA NUORTEN PERUSKOULUN JÄLKEISEN ELÄMÄN HAASTEET

Tutkijatohtori Mirja Määttä

Yhteiskuntatieteiden laitos, Itä-Suomen yliopisto

Esityksessäni tarkastelen 20 satunnaisesti valitun kunnan suunnitelma-asiakirjoja, jotka liittyvät lasten ja nuorten hyvinvointiin. Analyysin kohteena on erityisesti peruskoulun jälkeinen siirtymävaihe koulutukseen ja työelämään, ja siihen kytkeytyvät nuorten hyvinvoinnin tilan kuvaukset, esitetyt elämäntapojen muutos- ja tuentarpeet, palvelujen kehittämistarpeet ja -ehdotukset. Lastensuojelulain mukaisen suunnitelman lisäksi tarkastelen kuntien muita nuoriin liittyviä suunnitelmia, jos sellaisia on käytettävissä.

Lasten ja nuorten hyvinvointipolitiikkaa tarkastellaan kunnissa (kuten valtakunnallises-tikin) usein elämäntapopolitiikkana, jatkumona lapsuudesta nuoruuteen ja aikuisuuteen, sekä monialaisesti kunnan eri hallintokuntia, muita viranomaistahoja (kuten poliisi ja työvoimaviranomainen), järjestö- ja kansalaistoimijoita kuunnellen. Pohdin tutkimuksessani tätä verkostollisen ja laaja-alaisen lapsi- ja nuorisopolitiikan etuja ja haasteita. Keskittyminen yhteen nuorisopolitiittiseen teemaan, koulutus- ja työelämäsiirtymiin, koulupudokkuuteen, etsivän nuorisotyön kohdejoukkoon – tämäkin on siis laaja teema – avaa näkymiä myös siihen, millaisen painoarvon ja sisällön nuorten asiat saavat yleisessä lasten ja nuorten hyvinvointipolitiikan suunnittelussa.

2. TUTKIMUSTA LAPSUUDEN JA NUORUUDEN RAJALLA

Riikka Korkiamäki

Tutkimusprosessini kuluessa minulta on usein kysytty, tutkinko lapsia vai nuoria. Tämä johtuu siitä, että tutkimukseni kohdistuu yläkouluikäisiin, 13–16 vuotiaisiin, jotka eivät yksiselitteisesti kuulu kumpaankaan kategoriaan. Lisäksi olen ruokkinut tutkimusyleisöni epävarmuutta puhumalla aika ajoin lapsista ja toisinaan taas nuorista, ja kiinnittämällä tutkimukseni vuoroin lapsuustutkimuksen, vuoroin nuorisotutkimuksen kenttään. Yhteiskuntatieteellisessä tutkimuskirjallisuudessa käsitteet lapsi ja nuori esiintyvätkin pitkälti synonyymeina ja käyttötarkoitukseltaan vaihtokelpoisina; 13–16 -vuotiaisiin viitataan kutakuinkin tasapuolisesti molemmin määrein.

Nuoruutta on perinteisesti tarkasteltu lapsuuden ja aikuisuuden välisenä tilana, mutta 13–16 -vuotiaat elävät pikemminkin lapsuuden ja nuoruuden rajalla. Esimerkiksi suomalaisessa koulujärjestelmässä yläkouluikäiset sijoittuvat institutionaaliseen välitilaan lapsille

kuuluvan alakoulun ja ns. nuorisoasteen koulutuksen välissä. Juridisesti 13–16 -vuotias elää sekä lastensuojelulain että nuorisolain kattamaa sekä-että -tilaa. Tämä tuottaa yläkouluikäisille sekä lapsuuteen ja nuoruuteen liittyviä odotuksia, oikeuksia ja velvoitteita, mutta myös tilanteita, haasteita ja mahdollisuuksia, jotka eivät aktualisoidu heitä vanhempien tai heitä nuorempien ihmisten kohdalla.

Raja lapsuuden ja nuoruuden välillä ei ole yksiselitteinen eikä niiden välisen tilan määrittely helppoa – saati aina tarpeen. Usein lapsuuden ja nuoruuden erottaminen toisistaan on nähty teennäisenä ja hyödyttömänä, mutta toisinaan on pidetty tarkoituksenmukaisena korostaa kulloinkin tarkastelun kohteena olevien lasten tai nuorten erityistä asemaa suhteessa muihin kulttuurisiin kategorioihin, myös toisiinsa. Tällöin lapsuuden ja nuoruuden välisessä rajanvedossa on ajateltu olevan kysymys paitsi yksilöllisesti vaihtelevista kehitys- ja elämänvaiheista myös yhteiskunnallisesta ja yhteisöllisestä asemasta: lapsuuden, nuoruuden ja aikuisuuden välisistä suhteista sekä yksilön tilasta ja asemasta suhteessa kulloinkin vallitsevaan normijärjestelmään ja moraaliseen järjestykseen.

Puheenvuorossani tarkastelen ”yläkouluikäisyyttä” lapsuustutkimuksen, nuorisotutkimuksen ja ikäryhmään kuuluvien nuorten itse määrittelemänä. Esimerkkinä käsittelen väitöstutkimukseni kohteena olleita yläkouluikäisten vertaisuhteita: millaisena yläkouluikäisten ikätoverisuhteet näyttäytyvät erilaisista tutkimustraditioista käsin ja miten 13–16 -vuotiaiden omat puheenvuorot keskustelevat näiden toisistaan osin poikkeavien lähestymistapojen kanssa? Mitä merkitystä on sillä – tai onko sillä merkitystä – tarkastelemmeko 13–16 -vuotiaita lapsina, nuorina vai kokonaan jonkin muun käsitteen kautta?

3. ADHD-LAPSEN SISARUSTEN ASEMA PERHEESSÄ

Erja Sandberg
Helsingin yliopisto

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, minkälainen on sisarusten asema perheessä, jossa yhdellä lapsista on ADHD. Taustalla oli epäily sisarusten tasa-arvoisuudesta perheessä, jossa yksi lapsi tarvitsee muita huomattavasti enemmän vanhempien aikaa ja huolenpitoa. Suomalaista toista vastaavaa tutkimusta ei ole tehty. Tutkimuksessa käytettiin Bronfenbrennerin ekologista systeemiteoriaa.

Tutkimukseen osallistui viisi (5) perhettä, jossa oli alakouluikäinen ADHD-lapsi. Perheissä oli yhteensä viisitoista (15) lasta. Tutkimuksessa haastateltiin perheiden vanhempia ja ADHD-lapsen sisarusket. Tutkimusmenetelmänä käytettiin teemahaastattelua. Tutkimus jaettiin neljään teemaan: (1) perheen arkeen, (2) tunteisiin, (3) perheenjäsenten rooleihin ja vuorovaikutustaitoihin sekä (4) sisarusten merkitykseen ADHD-lapsen elämään. Haastattelut analysoitiin sisällönanalyysillä. Tutkimustehtävinä olivat 1. Sisarusten asema

perheessä vanhempien sekä sisarusten arvioimana sekä 2. Sisarusten merkitys ADHD-lapsen elämään vanhempien sekä sisarusten itsensä arvioimana.

Vanhemmat kokivat sisarusten aseman kannalta merkityksellisimmiksi tekijöiksi perheissään sisarusten vastuunoton perheen arjesta, sisarusten oman käsityksen perheestään, perheen avoimuuden, sisarusten huomioimisen ja heidän tunteidensa käsittelemisen arjessa. Myös tiivis yhteenkuuluvaisuuden tunne oli voimauttava tekijä perheessä. Vanhemmat pitivät ADHD-lääkitystä tärkeänä osatekijänä perheessään. Sisarusten merkitys ADHD-lapsen elämään oli vanhempien mukaan erittäin merkittävä.

Sisarukset kuvasivat perheensä positiiviseksi ja vauhdikkaaksi. He olivat tottuneet diagnosoidun lapsen ominaisuuksiin ja piirteisiin eivätkä nähneet ADHD-lastaa erilaisena lapsena perheessään. Sisarukset tunnistivat vanhempien väsymyksen ja kokivat, ettei vanhemmilla ollut heille tarpeeksi aikaa, mutta eivät kokeneet että vanhemmat kohtelisivat heitä eriarvoisesti. Sisarukset kertoivat huolehtivansa jossain määrin perheen ADHD-lapsesta, jonka he kokivat perheeseen kuuluvana asiana. Sisarukset kuvasivat perheensä vahvuudeksi yhteisen toiminnan.

Haastatellut esittivät yhteneviä tekijöitä sisarusten asemalle, sisaruussuhteiden ja koko perheiden ideaalille toimivuudelle kansainvälisiin tutkimuksiin verrattuna. Poikkeuksena olivat sisarusten psyykkiset ongelmat, joita tässä tutkimuksessa ei tullut esille. Merkityksellistä ja yhteneväistä aiempiin tutkimuksiin oli myös vanhempien positiivisempi oletus sisaruussuhteista kuin sisarukset itse kuvasivat. Tutkimuksen mukaan ADHD-lapsen perhesuhteet olivat haasteellisia, mutta asianmukaisilla perheen sisäisillä toimilla sisarusten asema perheessä voi olla hyvä.

II/c Tiedon tuottamisen kontekstuaalisuus

1. VARHAISKASVATUKSEN PEDAGOGISEEN TOIMINTAYMPÄRISTÖÖN LIITTYVÄT MONET TULKINNAT

Raija Raittila

Kasvatustieteiden laitos

Jyväskylän yliopisto

Varhaiskasvatuksen pedagogiset toimintaympäristöt ovat muuttuneet ja muuttuvat työelämän muutosten, talouden kehityskulkujen ja pedagogisten uudistusten myötä. Uusia käytäntöjä on ryhdytty varhaiskasvatuksessa toteuttamaan, mutta niiden perusteista ei ole keskusteltu. Tässä esityksessä pohditaan miten tutkia eri näkökulmista niitä tulkintoja, joita lasten oppimisen paikoista uusien joustavien järjestelyjen myötä on tuotettu. Miten käytettävissä olevat fyysiset puitteet ja uudenlaiset opetus- ja kasvatustyön käytännöt

tuottavat yhdessä uuden, joustavan varhaiskasvatuksen toimintaympäristön? Millaisin perustein ja millaisten tulkintojen varassa toimintaympäristöjä suunnitellaan ja toteutetaan? Mikä toimintaympäristössä on tärkeää lapsille ja mikä kasvattajille? Millaisia merkityksiä ja arvoja sisältyy erilaisilla tavoilla järjestettyihin oppimisympäristöihin?

2. MUSIIKILLINEN KOKEMUS JA MUSIIKILLINEN ELÄMISMAAILMA KOMMUNIKAATIOMEDIASSA SEKÄ SOSIAALISESSA MEDIASSA

Petri Ojala

Opettajakoulutuslaitos

Helsingin yliopisto

Musiikki on yhä merkittävämpi sisältö kommunikaatiomedian teknisissä sovelluksissa sekä sosiaalisessa mediassa. Musiikki tuottaa subjektiivisia merkityksiä, sen välityksellä syntyy sosiaalisia käytäntöjä ja lisäksi se voidaan ymmärtää tuotannon ja kulutuksen lähtökohdista. Nykyinen suomalainen musiikkikasvatusfilosofia pohjautuu suurelta osin David J. Elliottin muotoilemaan praksialismiin sekä siitä kumpuavaan keskusteluun esteettisen kokemuksen ja toiminnallisesti muotoutuvan ymmärtämisen välillä. Jürgen Habermas on hahmotellut kommunikatiivisen toiminnan teoriassaan elämismaailman kolonisaation käsitteen, joka selventää hyödykkeiden tuotannossa ilmenevän rationaalisuuden tunkeutumista inhimillisen merkityksen antamisen alueelle. Tutkimuksen avulla pyritään saamaan käsitys sosiaalisen median ja kommunikaatiomedian vaikutuksista musiikillisen merkityksen muodostumiseen ja siitä, voidaanko kolonisaatiota havaita musiikin kulutuksen ulottuvuudessa. Näiden tulosten avulla pyritään ottamaan kantaa musiikinopetuksen perusteisiin ja sisältöihin.

Teoreettisesta lähtökohdasta huolimatta edellytetään empiiristä havainnointia filosofisten olettamusten tueksi. Käsiteanalyysin ja systemaattisen analyysin avulla tarkastellaan, voidaanko musiikkikasvatuksen arvo löytää nykyisen diskurssin lähtökohdista vai asettaako tuotannon ja kulutuksen suhde sekä sosiaaliset käytännöt musiikilliselle kokemukselle perustavia ehtoja. Toisaalta on kyettävä todentamaan mittaamalla, ilmeneekö nuorten keskuudessa kolonisoivia vaikutuksia tai sosiaalisten käytäntöjen muotoutumista kommunikaatiomedian ja sosiaalisen median ulottuvuudessa. Mittaus toteutetaan kahdessa tai kolmessa pääkaupunkiseudun lukiossa vuoden 2013 aikana.

Tutkimuksessa oletetaan löytyvän tuloksia siitä, miten kommunikaatiomediassa ja sosiaalisessa mediassa ilmenevä musiikki ja sen ilmenemisen käytännöt vaikuttavat sekä nuorten subjektiivisiin musiikillisiin kokemuksiin että sosiaalisiin käytäntöihin. Lisäksi oletetaan, että tutkimustulosten avulla voidaan ottaa kantaa paitsi musiikin oppiaineen merkitykseen musiikkikasvatusfilosofisen diskurssin sisällä, myös merkittävämmiin formaalisen ja informaalisen oppimisen suhteisiin nykyisessä yhä medioituneemman kommunikaation kentässä.

Olemassa olevan musiikkikasvatustutkimuksen diskurssin lähtökohdista on vaikea ottaa kantaa musiikinopetuksen arvon ja lähtökohtien määrittämiseen, mikäli huomioidaan musiikin teknologian kehittymisen myötä alati muuttuvat välittymismaisemat.

3. PELKO JA TOIVO ELÄMÄNKUMPPANEINA - TURVAPAIKKAPROSESSIN MERKITYS LAPSEN HYVINVOINNILLE

Minna Lähtenmäki

Turvapaikanhakijalapsen hyvinvointiin vaikuttavat vastaanottokeskuksessa asumisen aikaiset olosuhteet. Pohjaan esitykseni väitöstutkimustani varten hankkimaani etnografiseen tutkimusaineistoon, joka tuotettiin kahdessa vastaanottokeskuksessa, yhdessä iltapäiväkerhossa ja yhdessä perusopetuksen valmistavassa koululuokassa. Aineisto koostuu kenttävaiheen aikana kirjatuista kenttäpäiväkirjamuistiinpanoista, etnografis-narratiivisista lapsi- ja aikuis-haastatteluista (12) sekä lasten keksimästä ja kertomasta satuaineistosta (59) ja tuottamasta piirustusmateriaalista (38).

Tulen esityksessäni osoittamaan, että turvapaikanhakijalasten hyvinvoinnissa on paljolti kyse äänessä olon ja omaehtoisen toimimisen mahdollisuudesta, vaikenemisen välttämättömyydestä sekä lapsen edun toteutumisesta - tai sen toteutumattomuudesta. Aiemmin koetut pelon, epävarmuuden ja syrjinnän kokemukset jatkuvat Suomessa. Asumisahtaus, vastaanottokeskuksesta toiseen siirtymiset, oman tai vanhemman heikko terveystilanne sekä asumisyhteisöä järkyttävien tapahtumien yleisyys vaikeuttavat lasten elämää tuona aikana. Hakuprosessin keston pitkittyminen, turvapaikkapäätösten saaminen, kuntapaikan odottaminen, vastuunkantaminen kotitöistä ja perheenjäsenistä sekä ystävien puute ja näiden äkinäiset poislähtemiset lisäävät niin ikään lasten pahoinvointia.

Pohdin esityksessäni lisäksi mitä merkitystä sosiaalisilla verkostoilla turvapaikanhakijalapsen hyvinvoinnille. Tutkimukseni osoitti, että perhe tai vähintäänkin yksi mukana tullut perheenjäsen, vastaanottokeskuksen lapsiryhmä ja ne työntekijät joiden kanssa he ovat päivittäin tekemissä auttavat lapsia voimaan paremmin. Ajoittain Suomessa tai muualla asuvat sukulaiset ja paikalliset etniset ryhmät tuottavat lapsille mielihyvää, mutta joskus nämä verkostot pahentavat lasten vointia.

4. LAPSINÄKÖKULMAINEN TUTKIMUS LAPSUUDENTUTKIMUKSEN KENTÄLLÄ

Dosentti Liisa Karlsson

Helsingin yliopisto

Miten lapsinäkökulmainen tutkimus sijoittuu lapsuudentutkimuksen ja lapsi- ja nuorisotutkimuksen kentällä? Mitä lapsinäkökulmainen tutkimus edellyttää tutkimukselta?

Tarkastelen sitä, mitä erityispiirteitä lapsinäkökulmalla on lapsuuden- ja nuorisotutkimuksen kentällä. Erittelen sitä, mitä tällainen tutkimus pitää sisällään ja minkä se sulkee pois. Tarkastelen sitä, mikä on erityistä lapsille ja lasten tutkimukselle. Pohdin myös lapsinäkökulmaisen tutkimuksen suhdetta aikuistutkimukseen; sen eroja ja yhtäläisyyksiä. Erittelen kriittisesti lasten ääntä ja sen tavoittamista sekä lasten erityisyyttä. Erittelen myös lasten osallistumista tutkimuksen tekemiseen ja sen erilaisia asteita. Mikä on näennäistä osallistumista ja mikä todellista lapsen osallistumista tutkimukseen? Otan esiin myös kriittisen keskustelun siitä, miten lasten näkemyksiin ja ajatuksiin päästään käsiksi vai onko se mahdotonta.

Esitys erittelee aihetta teoreettisesti, mutta pureutuu myös esimerkkeihin käytännön tutkimustyössä. Lisäksi tarkastellaan tutkimuksen yhteyttä lapsitoiminnan kehittämishankkeisiin. Peilaan nykytilaa historian eri vaiheisiin ja käännekohtiin.

III Lapset ja nuoret toimijoina ja merkityksenantajina

III/a Kerronta

1. POSTMODERNI KULUTTAJUUS NARRATIIVISEN IDENTITEETIN KONTEKSTINA - KUODESLUOKKALAISET KUVAAVAT KULUTUSTA

Mikko Rosenberg

Pro gradu -tutkielmassani tarkasteltiin kasvavien nuorten kulutustodellisuutta. Postmodernin kuluttajuuden ja narratiivisen identiteetin teorioiden pohjalta luotiin tutkimuksen teoreettinen viitekehys. Postmoderni kuluttajuus on käsite, jonka avulla kuvataan nykyisyyttä liikkeessä olevana ostostilana. Tässä ostostilassa yksilöstä muodostuu kansalaisen sijasta kuluttaja. Narratiivisen identiteetin avulla on mahdollista nähdä ihmisyyden erityislaatuisuus, koska kielellä voimme kuvata maailmaa. Postmoderni kuluttajuus tulee nähdä kontekstina kasvavalle nuorelle, joka kirjoittaa kertomusta minuudestaan kulutusyhteiskunnan tarjoamien merkityssisältöjen avulla.

Tutkimusaineistoksi muodostui yhteensä 65 pirkanmaalaisen ja hämäläisen kuudesluokkalaisten oppilaan kirjoitukset kuluttamisestaan. Osa teksteistä sisälsi lyhyen vastauksen kirjoitelman tueksi esitettyihin kysymyksiin, kun taas osassa pohdittiin syvemmin kuluttamista. Aineistoa tulkittiin postmodernisti yhdistellen diskurssi- ja sisällönanalyysin piirteitä. Postmodernin tutkimusotteen taustalla on näkemys ihmisyyden näkemisestä taideteoksena, jonka kuvaaminen edellyttää usean erilaisen välineen käyttöä. Tutkimuksen kahden tutkimuskysymyksen avulla selvitettiin postmodernin kuluttajuuden rakentumista nuorten kulutusteksteissä, sekä etsittiin nuoria heidän kulutuskertomuksistaan.

Empirian perusteella postmoderni kuluttaja muodostuu viidestä eri osa-alueesta: pragmaattisen, ekologisen, eettisen, sosiaalisen ja ajan kuluttajan kategoriasta. Yhdessä nämä kategoriat muodostavat kuvan postmodernista kuluttajasta, johon jokainen katsoja voinee samaistua. Nämä eri kategoriat osoittavat, kuinka moninaisesta ilmiöstä kuluttamisessa on kyse. Kuluttaminen on sekä arkista toimintaa että itseilmaisua ja itsensä etsimistä sekä paljon muuta. Postmodernin kuluttajan kertomuksessa on lisäksi nähtävissä jäänteitä aikakaudelta, jolloin miltei jokainen suomalainen oli osallinen maatalousyhteiskunnassa.

Toisen tutkimuskysymyksen analyysi osoittaa, kuinka erilaisia mutta samalla samanlaisia kuluttajia nuoret ovat. Erot nuorten välille kehittyvät, kun tarkastellaan, mitä nuoret kuluttavat ja mihin he kuluttavat aikansa ja rahansa. Perheiden varallisuus, koko ja asuinpaikka tuottavat eroja nuorten teksteihin. Eroista huolimatta jokainen nuori osallistuu kulutusyhteiskunnan toimintaan. Kuluttajana toimiminen ja kulutusvalintojen tekeminen tarjoavat nuorille vastausmalleja kysymykseen, kuka minä olen.

2. 12–15-VUOTIAIDEN YKSINÄISYYSKERRONTA VANHEMPIEN EROTILANTEESSA

Outi Kauko

Vanhempien eroa seuraavien sosiaalisten suhteiden muutosten merkitystä lapsen yksinäisyyteen ei ole aiemmin tutkittu Suomessa. Avioeroa ja yksinäisyyttä yhdistävät molempiin liitetyt suhteiden katkeamiset. Eron myötä ydinperheen oletettu yhteenkuuluminen purkautuu, ja tekee suhteiden katkeamiset tai muutokset näkyviksi ulkopuolisellekin tarkastelulle. Väitöskirjassani tutkin sitä, miten lapset sanallistavat ja merkityksellistävät yksinäisyyttä erilaisissa perhekonteksteissa. Esitykseni perustuu valmisteilla olevaan väitöskirja-artikkeliin, jossa perhekontekstiksi on valittu perheen vanhempien erotilanne. Tutkimuksessani erotilanne toimii lasten yksinäisyyden tarttumapintana sekä lasten yksinäisyyksensä kerronnan ja yksinäisyyden saamien merkitysten kulttuurisena kontekstina.

Aineistona ovat Suomen Kasvatus- ja perheneuvontaliitto ry:n koordinoiman ”Vetskari – Kun elämä on revennyt” -projektin (2007–2010) järjestämän kirjoituskilpailun kirjoitukset (15) ikäsarjasta 12–15-vuotiaat. 2009 vuoden alussa päättynyt ”Kun elämä on revennyt” -kirjoituskilpailu oli suunnattu nuorille, joiden vanhemmat ovat eronneet. Tavoittaakseni yksinäisyyden vanhempien eroa käsittelevistä kirjoituksista käytän analyttisenä käsitteenä kuulumattomuutta. Tämä yksinäisyyden lähikäsite on syntynyt kirjoitusten luennan pohjalta. Esityksessäni tarkastelen, miten kirjoitusten päähenkilön kuulumattomuus (ja kuuluminen) vaihtelee kirjoituksissa. Tarkastelen niitä muotoja ja tarinatyyppisiä, joita kirjoituksista on löydettävissä. Mielenkiintoni kohdistuu siihen, mihin kuulumattomuus liittyy sekä miten ja missä määrin se on ratkaistavissa.

3. AJAN, IÄN JA KIRJOITTAMISEN TOISIINSA LOMITTUVAT NYKYHETKET

Ulla-Maija Salo

Opettajankoulutuslaitos

Helsingin yliopisto

Avaan paperissani ajan, iän ja kirjoittamisen yhteyksiä sellaisina kuin ne kirjeaineistossani avautuvat. Tutkimusaineistoni koostuu lasten ja nuorten presidentti Haloselle lähettämistä kirjeistä (vuosilta 2000–2012). Kirjeissä otetaan kantaa monenlaisiin yhteiskunnallisiin kysymyksiin, kaikenmaailman asioihin, mutta siinä ohessa nuoret kirjoittajat tulevat asemoineeksi itsensä monenlaisiin kulttuurisiin ja sosiaalisiin aika- ja ikäkäsityksiin. Hyvin usein näissä määrittelyissä asettaudutaan siihen, mitä osataan, kuinka kunnollisia ollaan tai minkälaisia taitoja hallitaan. Lajittyyppisesti kirje taipuu mukavasti ja omaäänisesti kommentoimaan, haastamaan ja purkamaan perinteisiä iän ja ajan järjestyksiä. Aineistoni tuotantoheitojen kannalta ei ole tietenkään merkitysetöntä, että kirje on vuorovaikut-

teinen tuotos ja että nuoret kirjoittajat haluavat tehdä erityisen vaikutuksen viralliseen vastaanottajaan.

Tutkimuspäivien teemaan liittyen esioletukseni on, että lapsen tai nuoren kronologisella iällä ei ole tässä yhteydessä (niin) suurta merkitystä. Sen sijaan tämän kirjeaineiston äärellä on kiinnostavaa pohtia aikaa ennen kuin osaa kirjoittaa ja tämän jälkeisiä kirjoittamisen hetkiä, jatkuvasti lomittuvia nykymomenteja (Deleuze 2001, 2004). Seuraan paperissani Maria Tamboukoun (2010) teoretisointia kirjeestä tapahtumana (as an event), jossa aika avautuu, kulkee moneen suuntaan ja kiertyy auki.

4. NUORI JA TIETOTEKNOLOGIA

Heidi Mikkonen

Markkinoinnin ja johtamisen laitos

Aalto-yliopiston kauppakorkeakoulu

Teknologian kehittyminen ja kulttuurien sekoittuminen ovat vaikuttaneet keskeisesti ihmisten arkeen ja elämään (Firat and Dholakia 2006). Digitalisoituminen, globalisaatio ja tietoteknologian jatkuva kehittyminen vaikuttavat myös nuorten kommunikointiin, kuluttamiseen ja kuluttajakäyttäytymiseen. Tutkimuksessani etsin ymmärrystä siihen, millainen rooli informaatioteknologialla - erityisesti matkapuhelimella ja tietokoneella - on nuorten arjessa ja millaisia merkityksiä nuori antaa informaatioteknologialle ja sen käytölle. Tutkimukseni pohjautuu kulutuskulttuuriseen tutkimusperinteeseen, se on tulkitseva, interpretatiivinen ja sen näkökulma perustuu sosiaaliseen konstruktivismiin. Tutkimuksen empiirinen osio perustuukin tekstuaalisiin materiaaleihin, 13-16 -vuotiaiden nuorten ainekirjoituksiin ja yksilö- ja parihaastatteluihin, joita analysoin kulttuurisina teksteinä. Aineiston analysoinnissa hyödynnän soveltavaa diskursianalyysia. Tutkimusmenetelmien avulla saatavien kulttuuristen tekstien analysoinnissa pyrin identifioimaan, millaisia merkityksiä nuoret antavat tietoteknologialle ja sen käytölle, ja miten nuoret kokevat tietoteknologian roolin ja vaikutukset elämäänsä, arkeensa ja kulutuskäyttäytymiseensä.

Esityksessäni tulen kertomaan niistä yläkouluikäisten diskursseista, joita tutkimusaineistostani nousee esille. Aineiston erittäin alustavien analysointien perusteella on havaittavissa ainakin seuraavanlaisia, nuorten esille nostamia osa-alueita:

1. teknologian merkitys nuoren yhteisöllisyyden, yhteenkuuluvuuden ja sosiaalisten suhteiden ilmentäjänä, vahvistajana ja luojana.
2. teknologian merkitys nuoren identiteetin muokkaajana ja rakentajana
3. teknologia turvallisuuden ja terveyden näkökulmasta (ns. ”huolidiskurssi”)
4. ajanhallinnan ja kontrollin diskurssi
5. teknologian vaikutus nuoren ostokäyttäytymiseen ja hintatietoiseen kuluttamiseen

III/b Vuorovaikutus

1. NELJÄVUOTIAAN LAPSEN OSALLISTUMINEN PUHEEKSI OTTAMISEN TYÖKALUPAKIN KÄYTTÖÖN

TtM, tohtorikoulutettava Junnila Riina

Hoitotieteen laitos

Turun yliopisto

LT, dosentti, ylilääkäri Aromaa Minna

Lasten ja nuorten poliklinikka

Turun kaupunki

Professori Ruusuvuori Johanna

Yhteiskunta- ja kulttuuritieteen yksikkö,

Tampereen yliopisto

TtT, professori Salanterä Sanna

Hoitotieteen laitos

Turun yliopisto

Turun kaupungin ja perusterveydenhuollon yhteistyönä järjestetyssä Painokas-hankkeessa (2006–2008) kehitettiin Puheeksi ottamisen työkalupakki. Työkalupakin tarkoituksena on toimia perheiden elintapojen, elämänrytmin ja voimavarojen tarkastelun tukena. Työkalupakin kehittämisen lähtökohtana oli terveydenhuollon ammattilaisten huoli siitä, miten herkkiä asioita voidaan hellävaraisemmin ottaa puheeksi perheiden kanssa kuten esimerkiksi lapsen ylipaino. Työkalupakki kehitettiin moniammatillisessa työryhmässä yhteistyössä Painokas-hankkeen työntekijöiden ja käytännön terveydenhoitajien kesken. Neuvola-asetus (380/2009) velvoittaa kuntia huomioimaan tarkastuksissa koko perheen terveyden ja voimavarat. Myös lapsilla on oikeus osallistua terveyteensä liittyvään päätöksentekoon ja heidän mielipiteensä on kuultava.

Puheeksi ottamisen työkalupakki esitettiin neljävuotiaiden lasten perheiden (N=72) neuvolakäynneillä 12 eri terveydenhoitajan toteuttamana. Terveydenhoitajat saivat koulutuksen työkalupakin käyttöön. Pilottitutkimuksen tarkoituksena oli muun muassa arvioida neljävuotiaiden lasten osallistumista työkalupakin käyttöön. Painokas-työkalupakki sisältää pelilaudan, jonka toiselle puolelle on kuvioitu ympyrä perheen päivärytmin tarkasteluun ja voimavaratankki perheen voimavarojen tarkasteluun. Toiselle puolelle on kuvioitu kolmio, jota voidaan käyttää perheen ravitsemus- ja liikuntatapojen tarkasteluun. Lisäksi työkalupakki sisältää eri päivän toimintoja ja ruokia kuvaavia kuvakortteja (yhteensä 116 kpl), vesiohenteisen tussin ja kalvon voimavarojen tarkasteluun. Pilottitutkimuksessa tutkittiin pelilaudan päivärytmin ympyrää ja voimavaratankkia.

Aineiston analysoimisessa sovellettiin keskustelunanalyyttistä menetelmää.

Keskusteluanalyysin avulla voidaan kuvata lapsen osallistumisen ja osallistamisen variaatiot sekä lapsen osallistamisen hyvät käytänteet peliä pelattaessa. Analyysiin valittiin intensiivisen otannan perusteella yhdeksän eri neuvolakäyntiä, joiden aloitukset litteroitiin Gail Jeffersonin kehittämällä merkintätavalla. Alustavien tulosten perusteella terveydenhoitajat ja vanhemmat käyttivät erilaisia keinoja tukeakseen 4-vuotiaan lapsen osallistumista: mm. kysymyksiä, niiden uudelleen muotoiluja ja tilan antamista. Tutkimus antaa tietoa niistä käytänteistä, joilla lapsen osallistumista työkalupakin käyttöön voidaan tukea.

2. ESIOPETUSIKÄISEN LAPSEN OSALLISUUS PÄIVÄHOIDON JA KOULUN RAJAPINNALLA

Tohtorikoulutettava Saija Tanhuanpää

Opettajankoulutuslaitos

Turun yliopisto

Lapsen oikeuksien sopimus ja sitä kautta esiin noussut lapsen kunnioittaminen omana itsenään ja aktiivisena, täysivaltaisena yhteiskunnan jäsenenä on vähitellen muuttanut kulttuuriamme ja lapsen passiivista roolia aktiiviseksi toimijaksi. Lasten aktiivinen toiminta sosiaalisissa verkostoissa ja lapsen kunnioittaminen täysivaltaisena, mielipidettä ilmaisevana yksilönä vaatii kuitenkin vielä paljon pitkäjänteistä työtä asian hyväksi. Lapsen ääntä kuunnellaan, mutta lapsen äänellä puhuminen vaatii vielä työtä lasten kanssa toimivilta aikuisilta. Saadakseen äänensä kuuluviin, lasta opettavan ja hoitavan aikuisen tulee auttaa lasta ilmaisemaan paremmin omia ajatuksiaan suhteessa toisiin lapsiin ja aikuisiin. Aikuisten tehtävänä on auttaa lapsia toimimaan yhteistyössä sekä valitsemaan oikeat sanat ja oikeat foorumit. Lasten osallisuus kehittyy ympäristössä, jossa hänen äänensä kuuluu ja hänen tarpeensa huomioidaan.

Tässä esiopetusikäisen lapsen osallisuustutkimuksessa keskitytään tutkimaan lasten äänen kulumista esiopetusryhmissä sekä lasten ja heidän vanhempiensa osallistumista yhteisen toiminnan suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin. Tutkittavana ovat Rauman ja Pyhäjärvisuodun kolmen kunnan, Euran, Säkyän ja Köyliön kunnan alueen 48 esiopetusryhmää. Puolistrukturoidut tutkimuskysymykset lähetettiin 590 lapsen vanhemmalle lokakuussa 2011 ja kevään 2012 kysely lapsen kotiin. Vanhemmat antoivat syksyllä lähetetyssä kyselyssä suostumuksensa lukukauden aikana tapahtuneeseen lasten havainnointiin ja yhteystietonsa vanhempien haastatteluun.

Tavoitteena on tutkia, miten lapsia kuullaan ja miten lapset ja lasten vanhemmat osallistuvat yhteisen toiminnan suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin esiopetuksessa sekä onko esiopetuksessa alueellisia eroja osallisuuden toteutumisessa. Tavoitteena on myös löytää uusia näkökulmia osallisuuden käsitteeseen. Yhteistoiminnallisesta oppimisesta, kansalaiskasvatuksesta ja kasvatuskumppanuudesta ja voimaantumisesta puhutaan

varhaiskasvatus- ja esiopetuskentällä, mutta käsitteinä nämä ovat vaikeasti hahmoteltavissa.

Lapsuudentutkimuksen päivillä esitellään kuluneen toimintakauden 2011 – 2012 aikana esiopetuksessa kerättyä aineistoa ja alustavia tuloksia.

3. OIKEUS TULLA KOHDATUKSI - LAPSET JA NUORET VIRANOMAISPALVELUIDEN KÄYTTÄJINÄ
OTT, VT Suvianna Hakalehto-Wainio

Asiantuntijalakimies

Mannerheimin Lastensuojeluliitto

VTM, sosiaalipsykologi Tatjana Pajamäki

Auttavien puhelin- ja nettipalvelujen päällikkö

Mannerheimin Lastensuojeluliitto

Kirjoituksessamme tarkastelemme julkishallinnon palvelujen lapsiystävällisyyttä ja lapsen oikeuksien toteutumista näissä palveluissa lasten ja nuorten kokemana. Teoreettisena viitekehysenä on Suomessa lakina voimassa oleva lapsen oikeuksien sopimus. Sopimuksen mukaan lapsen edun ensisijaisuuden ja lasten näkemysten huomioon ottamisen tulee olla viranomaisten palvelutoiminnan – esimerkiksi opetustoimen, terveydenhuollon ja lastensuojelun - keskeisiä lähtökohtia.

Aineistona on käytetty Mannerheimin Lastensuojeluliiton Lasten ja nuorten puhelimeen ja nettiin tulleita yhteydenottoja vuonna 2011. Tämä valtakunnallinen auttava palvelu on suunnattu lapsille ja alle 21-vuotiaalle nuorille.

Erityisesti nuorten yhteydenotoista kävi ilmi, että heidän on vaikea luottaa ammattilaisiin ja viranomaisten toiminta jää läpinäkymättömäksi. Nuoret eivät tunne esimerkiksi kouluterveydenhoitajaa tai sosiaalityöntekijää sitovia vaitiolosäännöksiä. He eivät myöskään tunnista ammattilaisten rooleja tai työnkuvia eivätkä omia oikeuksiaan asiakkaana. Tilanteet ja tapaamispaikat ammattilaisten kanssa koetaan usein virallisiksi ja epämuikaviksi. Nuoret valittivat myös katkonaisista ja liian vähäisistä kontakteista ammattilaisten kanssa. Usein isotkin ongelmat olivat tästä syystä jääneet ammattityöntekijöiltä piiloon.

Suomalaisessa oikeustieteessä alaikäisiä on vasta vähitellen ryhdytty tarkastelemaan itsenäisinä oikeuksien haltijoina. Niinpä esimerkiksi julkishallinnon asiakkaisiin sovellettavaa hyvää hallintoa kuten neuvontaa, oikeuksista tiedottamista ja tehokasta oikeusturvaa ei ole tarkasteltu lapsinäkökulmasta. Lasten ja nuorten oikeus hyvään hallintoon edellyttää palveluiden toimivuutta heidän näkökulmastaan. Viranomaisen tiedottamisen, toimintaympäristön ja menettelytapojen on oltava lapsiystävällisiä. Palvelujen toteuttaminen lapsen oikeuksien sopimuksen mukaisesti edellyttää lasten ja nuorten näkemistä omana ryhmänään ja heidän ottamista mukaan toiminnan suunnitteluun ja arviointiin. Kysymys lasten ja nuorten inhimillisestä kohtaamisesta ja heidän ihmisoikeuksiensa toteutumisesta.

4. NUORET LIIKUNNAN TILOJA MERKITYKSELLISTÄMÄSSÄ

Elina Hasanen

Keskusteluja nuorten vapaa-ajan liikunnasta leimaa huoli ”liikkumattomuudesta”. Aikuisten foorumeilta kuulutetaan keinoja edistää yhteiskunnan ja nuorten kannalta oikeanlaista vapaa-ajanviettoa eli liikuntaharrastusta, joka on mieluiten aikuisten kasvattajien suunnittelemaa ja valvomaa ja tapahtuu tarkoitusta varten varatuilla suorituspaikoilla. Samaan aikaan tiedostetaan, että nuorten maailmoista tiedetään liian vähän. Voidaan kysyä, missä määrin aikuisten katseet tavoittavat nuorille itselleen merkityksellistä vapaa-ajan liikkumista.

Tutkin nuorten omaehtoista vapaa-ajan liikkumista tuodakseni esiin nuorten merkityksenantoja liikkumisen suhteen. Valaisen myös nuorten toimijuutta, sitä kuinka nuoret toiminnallaan luovat liikuntakulttuuria.

Tarkastelen nuorten omaehtoista liikkumista tilallisena ilmiönä. Tutkimuksen ytimessä on ajatus, että tila määrittää nuorten liikkumista ja nuoret määrittävät liikkumisen tiloja. Paikkoihin liittyy merkityksiä, jotka määrittävät paikkojen käyttöä ja jotka ovat sekä henkilökohtaisia että kulttuurisesti määrittyneitä. Tutkimustehtävinäni on selvittää, millaisia merkityksiä 13–15-vuotiaat tytöt ja pojat liikkumisympäristöihin liittävät sekä miten erilaiset tilat kannustavat nuoria liikkumaan. Tarkastelen liikunnan tilojen merkityksellistämistä myös paikallisena ilmiönä erilaisissa elinympäristöissä maaseudulta kaupunkikeskustaan.

Nuoret ovat muokanneet paikkoja käyttöönsä kautta historian. Kaupungistumisen myötä muokattavissa olevat tilat ovat muuttuneet, ja nuorten fyysinen sosiaalisuoympäristö on uudenlainen. Nykypäivän urheiluharrastusten luonteeseen kuuluu standardoitujen lajikohtaisten areenoiden käyttö. Mistä kertoo se, että nuorelle tärkein liikkumisympäristö voi kuitenkin olla esimerkiksi tien varren hiekkamonttu?

IV Aikuissuhteet ja auktoriteetti

IV/a Ethics, power and boundaries

1. THE CHALLENGES IN GAINING AND RE-GAINING INFORMED CONSENT AMONG YOUNG PEOPLE

Sanna Aaltonen

This paper focuses on micro-ethical issues concerning interactions in which the process of informed consent occurs. It draws from a research analyzing biographies and future hopes of 15-17 year old girls and boys participating targeted youth/educational programs in the Helsinki area. The ethical challenge explored here is how to negotiate with the young interviewees on expanding the research setting towards longitudinal and cross generational approach which also means expanding the data produced on their already well-reported lives. The first part of these negotiations took place after the first interviews at which point the aims at tracking changes in their lives in follow up interviews as well as at interviewing one of their guardians were introduced. The second and more fractured part of the negotiations with the young people took place a year after the first interviews. The negotiations were about agreeing to meet me for a follow up interview, finding a suitable time and re-arranging the meeting when being stood up by the informant. As a consequence, gaining informed consent became a process filled with ambivalences and reversals. The conclusion to be made from analyzing these micro-ethical negotiations is that ongoing reflexivity is needed on when to keep on negotiating and when to let go. Further, the paper suggests that the ambivalences of these negotiations need to be taken into account as informing the analysis of the data and in implementing researcher's accountability to the research participants.

2. ETHICAL POSITIONS – EMBODIMENT AND POWER IN RESEARCH AMONG CHILDREN

Elina Paju

”Noora pulls my scarf with all her strength. I say that I’m going to be strangled if she continues to pull. I don’t know what to do, I feel extremely uncomfortable.”

This passage is from my fieldnotes during a trip to the forest with a day care group consisting of 5 to 6 year-old children and their teachers. The trip was part of the ethnographic fieldwork I conducted for my ph. D. research. I followed the everyday life of two day care groups, where the children were aged from 3 to 5 and 5 to 7 respectively for a school year.

In my paper I discuss research ethics in ethnographic research among children. I explore the positioning of the researcher particularly from an embodied angle – how does the adult body fit among the children and how it is contested. Furthermore, I discuss the

positioning of the researcher in the web of power-relations in the field. In ethnographic childhood studies the intention of the adult researcher has often been the minimising of power-relations between the researcher and the researched. Based on my field experiences I demonstrate how this intention can turn the researcher's into one where the ethicality between the researcher and the researched is questioned.

3. BRINGING UP DECENT CITIZENS. PARENTHOOD, MORAL AND BOUNDARY-DRAWING

D. Soc. Sc. Päivi Berg, Finnish Youth Research Network & University of Helsinki
M. Soc. Sc. Marja Peltola, University of Helsinki

The starting point for the joint paper is a common finding we had in our individual research projects in very different settings: that parents seek to represent themselves as respectable as parents, and that ideas of "bringing up decent citizens" is central piece of this respectable parenthood constructed in the speech. While the conceptions of good parenthood and decent citizen-to-be are largely shared and represented as universal and available for all, they implicitly involve boundary-drawing through defining changing groups of Others as not good or not respectable. We seek to show that the ways these boundaries are drawn are classed and ethnicized, and that different groups have different amounts of power and freedom to define the contents of good parenthood and to represent themselves in a legitimate way as good parents. They also have different means for achieving the socially constructed and normatively regulated contents of "good parenting".

We draw from Bourdieusian theory of class, distinction and symbolic power, and from newer feminist, intersectionally oriented writers inspired by Bourdieu, above all Beverley Skeggs, when analyzing respectable parenthood and bringing up decent citizen in the interview speech by parents.

We combine data from two separate researches, one conducted in context of organized leisure activity (Berg) and the other focusing on migration and family life (Peltola). This way we bring together parents with different – both majority and minority – ethnic backgrounds speaking about good parenthood.

4. EXPLORING FREEDOMS AND RISKS: ANONYMITY, PEER INTERACTION AND LINKED SUBJECTIVITY AMONG YOUTH INTERNET USERS

Teo Keipi & Atte Oksanen

The rapid development of the Internet has changed patterns of social interaction throughout the Western world. Social media (e.g. Facebook and Google+) has been prevalent in the introduction of online network building and anonymous or semianonymous interaction

to the lives of today's youth. Young people today are more selfnetworking than ever before, through this new capacity toward online relational frameworks along with instant access to previously unknowable users across the world. Here, online anonymity occurs on a continuum, with various degrees of anonymity in different interactional contexts, from visual anonymity to full anonymity. The culture of peer interaction is shifting with this new technological efficiency, enhanced by the effects of anonymity, affecting issues including trust, risk management, and expression. The how and why are of central concern in this paper, here illuminated by the viewpoints and analyses of the youths themselves (n=350) through essay question responses assessing the effects of anonymity online. 93% described negative effects of anonymity, with 45% describing positive effects. Major negative themes included sexual harassment and exploitation, identity theft or risky false identity and cyberbullying or insults. The theoretical framework of Self-determination theory is used to approach emergent themes including trust, risk assessment, relatedness, autonomy, and self-esteem. These aspects are then further illuminated through characteristics of a phenomenon termed "Acquaintance Effect" prevalent in youth writings, illuminating interactional dynamics that become accelerated and enhanced anonymously.

IV/b Määrittelyt ja rajat

1. LAPSEN OSALLISUUDEN TULKINTOJA OIKEUSTIETEEN NÄKÖKULMASTA OTK, VT Henna Pajulampi

Suomen lainsäädännössä lapsille turvataan useita itsenäisiä oikeuksia. Silti lapselle kuuluvia oikeuksia ei tunneta kovinkaan hyvin. Lapsen osallisuuden ja samalla koko lapsia koskevan oikeudenalan pohjan muodostavat Suomen perustuslain perusoikeusäännökset ja YK:n lapsen oikeuksien yleissopimus. Perustuslain 6.3 §:n mukaan lapsia tulee kohdella tasa-arvoisesti yksilöinä ja lasten tulee saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin kehitystään vastaavasti. Lapsen perusoikeus "saada vaikuttaa" konkretisoituu tavallisen lain tasoisissa säädöksissä. Esimerkiksi lapsenhuoltolain 4.2 §:n mukaan huoltajan tulee keskustella lapsen kanssa ennen kuin päättöksiä lapsen henkilökohtaisissa asioissa, mikäli se on lapsen ikään ja kehitystasoon sekä asian laatuun nähden mahdollista. Huoltajan on myös kiinnitettävä huomiota lapsen mielipiteeseen ja toivomuksiin. Lasten mahdollisuus tuntea omat oikeutensa ja käyttää niitä riippuvat aikuisten toimintatavoista, halusta ja kyvyistä. Toteutuakseen, lapselle annetut oikeudet luovat aikuisväestölle velvollisuuksia.

Lapsen oikeus osallistua on lapsen oikeudellisen aseman kannalta keskeinen. Siitä huolimatta osallisuutta ei ole juridiikan näkökulmasta Suomessa juurikaan tutkittu. Oikeustieteen sisäisessä dialogissa puhe lapsen oikeudesta osallistua omaa elämäänsä kos-

keviin asioihin saattaa usein supistua teknisluoteiseksi kysymykseksi siitä, minkä ikäisellä lapsella on oikeus tulla kuulluksi tai käyttää puhevaltaa. Tällöin tietystä sääntömääräisestä ikäraja-asettelusta muodostuu myös koko osallisuutta koskevan juridisen keskustelun sisältö. Näin ei tietenkään saisi olla. Osallisuus tulisi juridikkasakin nähdä lapsen yksilöllisen aseman ja tilanteen huomioivana dynaamisena oikeusperiaatteena.

Perinteisesti lapsen oikeudellinen asema on muodostunut hänen vanhempiensa oikeuksien kautta. Modernin lapsioikeuden mielessä kuitenkin lapsi kuuluu perheeseen, mutta myös yhteiskuntaan. Lapsi on siten aito yksilöllisten oikeuksien haltija. Osallisuus omaa elämäänsä koskevaan päätöksentekoon esimerkiksi kotona ja koulussa on yksi lapsen keskeisistä oikeuksista ja samalla modernin lapsioikeuden kulmakivi.

2. KOTIHOIDON LAPSI

YTT, sosiaalipoliitikan yliopistonlehtori Katja Repo

Lasten kotihoidon tuesta on muodostunut Suomessa suosittu etuus. Tämä näkyy ensinnäkin siinä, että yli puolet alle kolmivuotiaista lapsista hoidetaan sen turvin ja siinä, että suurin osa suomalaisista lapsista on tuen piirissä ainakin jonkin aikaa ennen kolmatta ikävuottaan. Kotihoidon suosioon vaikuttaa myös se, että alle kolmivuotiaan lapsen lisäksi perheen vanhemmat lapset voivat olla tuen piirissä.

Suomalaisia lapsia hoidetaan hyvin pitkään kotihoidossa ja meillä päivähoitoikäisiä lapsia on julkisessa päivähoitossa suhteellisesti vähemmän kuin muissa Pohjoismaissa. Mutta millainen on lasten kotihoidon tuki -maailman lapsi? Se, miten lapsen ja lapsuuden ymmärrämme vaikuttaa lastenhoitovalintoihin. Poliittisessa diskurssissa lapsi nähdään yhä vahvemmin sosiaalisena investointina ja tätä kautta osallistuvana sekä oppivana toimijana. (Esping-Andersen 2002, Harrikari 2004, Kjørhold 2012.) Tämän lapsen aktiivisuutta korostavan diskurssin rinnalla on myös huolipuhe, jossa lasta suojellaan ja kontrolloidaan jälkimodernin elämän riskeiltä. (Strandell 2012; Wyness 2006.) Nämä diskurssit on paikannettavista lasten hoitoa kommentoivasta keskustelusta.

Olen esityksessäni kiinnostunut lastenhoitovalintoihin liittyvästä lapsuuspuheesta ja kysyn, kuinka äidit ymmärtävät lapsen perustellessaan kotihoitovalintaa. Käytän analyysini aineistona 19 äidin haastattelua, joissa äidit pohtivat lasten kotihoidon tukea ja kotihoidon toimivuutta perheidensä arjen näkökulmasta. Etsin aineistosta kulttuurisesti jaettuun lapsuuden ymmärryksiä. Äitien haastattelut on toteutettu osana Suomen Akatemian rahoittamaa tutkimushanketta Ristiriitainen kotihoidontuki.

3. LASTEN PAIKAT KAHDESSA ERI KULTTUURISSA

Niina Rutanen

Useissa lapsuudentutkimuksen puheenvuoroissa painotetaan sitä, että globaalit ja paikallisen tason muutokset lapsuuden instituutioissa, politiikassa ja lasten arjessa eivät ole erillisiä ilmiöitä, vaan yhteenkietoutuneita prosesseja. Tässä esityksessä on otettu tämä lähtökohta haasteena ja lähdetty kysymään, mitä kahden eri kulttuurin, Brasilian ja Suomen, tarkastelu rinnakkain voi tarjota lapsuuden ja lasten arjen ymmärrykselle. Tarkastelu on rajattu varhaiskasvatukseen ja erityisesti alle kolmivuotiaita koskevaan keskusteluun ja käytäntöihin. Menetelmällisesti tarkastelu kohdistuu sekä 1) varhaiskasvatuksen ideaaleihin, tavoitteisiin, taloudellisiin ja poliittisiin sidoksiin aikaisemman tutkimuksen ja dokumenttianalyysin avulla, että 2) käytäntöjen vuorovaikutustilanteisiin laadullisen videoanalyysin keinoin. Näissä kahdessa kulttuurisesti, taloudellisesti ja sosiaalisesti hyvin erilaisessa maassa on varhaiskasvatusta ohjaavien asiakirjojen tasolla ilmaistu hyvin samansuuntaisia kasvatustavoitteita sekä näkemyksiä ‘hyvästä lapsuudesta’. Kuitenkin kulttuurisesti määrittyvä alle kolmivuotiaan lapsen ‘paras paikka’ rakentuu hyvin eri tavoin: Brasiliassa kodin ulkopuolisena varhaiskasvatuksena, jonka toteutus on kiinteästi yhteydessä perheen sosio-ekonomiseen taustaan, Suomessa rajattuja aikuis- ja vertaissuhteita korostaen. Esityksessä pohditaan myös kriittisesti käytettyä tutkimusasetelmaa, joka perustuu kulttuurienväliseen vertailuun; osallistutaanko asetelmalla kirjallisuudessa runsaasti kritisoidun ‘normatiivisen länsimaisen lapsen’ tuottamiseen? Esitys perustuu tutkimushankkeeseen, jossa tarkastellaan 1-3-vuotiaille tarjottua tilaa ja lasten paikan rakentumista varhaiskasvatuksessa (Tampereen yliopisto & Suomen Akatemia 2010-2012; <https://invisibleodderhood.wordpress.com>, yhteistyössä São Paulon yliopiston kanssa). Hanke on laadullinen tapaustutkimus, joka rakentuu lapsuuden sosiologian, lapsuuden maantieteen ja varhaiskasvatustieteen risteyskiin.

4. VARHAISIÄN TAIDEKASVATUS VUOROPUHELUUN LASTEN OMAN KULTTUURIN JA AIKUISTEN KANSSA TUOTETTAVAN KULTTUURIN KANSSA

Eeva-Leena Onnismaa, Kati Rintakorpi & Sinikka Rusanen

Lapsen kulttuuriset oikeudet pohjautuvat YK:n lapsen oikeuksien sopimukseen, jonka 31. artiklan mukaisesti lapsella on oikeus leikkiin, virkistystoimintaan sekä vapaaseen osallistumiseen kulttuurielämään ja taiteisiin. Sopimusvaltioiden tulee kunnioittaa ja edistää lapsen oikeutta osallistua kaikkeen kulttuuri- ja taide-elämään sekä kannustaa sopivien ja yhtäläisten mahdollisuuksien tarjoamiseen kulttuuri-, taide-, virkistys- ja vapaa-ajantoimintoihin. Suomessa varhaiskasvatuksen sisältöä ohjataan Varhaiskasvatussuunnitelman perusteilla (THL) ja sitä täsmentävillä oppailla sekä esiopetuksen opetussuunnitelman perusteilla

(Opetushallitus), joissa myös taidekasvatus on mainittu.

Lastenkulttuurin käsite on julkisten palvelujen yhteydessä perinteisesti viitannut aikuisten lapsille tuottamaan korkea- ja populaarikulttuuriin sekä aikuisjohtoiseen kulttuuritoimintaan, johon lapset osallistuvat. Lastenkulttuuri on myös jaoteltu aikuisten lapsille tuottamaan, lasten omaan sekä lasten ja aikuisten yhdessä tuottamaan kulttuuriin. Lasten omaa kulttuuria luonnehtii se, että se on lasten vertaisryhmäkulttuuria, joka koostuu niistä toiminnoista, artefakteista, ajatuksista ja tulkinnoista, jotka lapset tuottavat ja jakavat vuorovaikutuksessa vertaisikäryhmän kanssa. Aikuisten ja lasten yhdessä tuottamassa kulttuurissa korostuu heidän välisensä vuorovaikutus.

Esityksemme tavoitteena on tarkastella varhaisiän taidekasvatuksen käytäntöjen kehittämistä paneutumalla sitä kehystäviin reunaehtoihin, jotka ilmenevät varhais- ja taidekasvatusta sekä lastenkulttuuria ohjaavissa ja linjaavissa asiakirjoissa. Pohdimme erityisesti niitä näkökulmia ja käytäntöjä, jotka ovat tarpeen, kun halutaan edistää varhaisiän taidekasvatuksessa lapsille suunnatun, lasten oman kulttuurin sekä aikuisten kanssa tuotettavan kulttuurin vuoropuhelua. Esityksemme pohjautuu varhaiskasvatusta, taidekasvatusta ja lastenkulttuuria koskevan tutkimuksen ja asiakirjojen tarkasteluun.

IV/c Suhteita ja neuvottelua

1. MITEN LAPSUUTTA TEHDÄÄN RAJOITTAMALLA MEDIAN KÄYTTÖÄ?

Eero Suoninen & Tiina Mälkiä

Kodit ovat viime vuosina täyttyneet erilaisista medialaitteista. Sen sijasta, että perheenjäsenet juttelisivat tai puuhailisivat toistensa kanssa, he keskittävät usein huomionsa tietokoneisiin, pelikonsoleihin, TV-ruutuihin ja kännyköihin. Monet vanhemmat ovat huolissaan niistä vaaroista, joita kasvavan medioiden käytön voi ajatella heidän lapsilleen aiheuttava: laitteisiin addiktoitumisen, arveluttaviin porukoihin liittymisen ja arkisen vastuiden välttämisen riskiä, joita on vaikea käsitellä lapsen kanssa kasvokkaisen vuorovaikutuksen vähenemisen takia. Lasten mediankäytön säättely on vaikeaa myös siksi, että lapsilla on usein ylivertainen asiantuntemus mediamaailmaan suhteessa vanhempiinsa.

Analysoimme sellaisia tilanteita, joissa lapset käyttävät tietokonetta (tai katselevat TV:tä) ja hänen vanhempansa yrittää säännellä – lopettaa tai ohjeistaa – mediankäyttöä. Aineisto, josta analysoitavat vuorovaikutusepisodit on poimittu, koostuu 24 suomalaisperheen tavallisia ilta-askareita taltioineista videonauhoitteista (4 samanaikaisesti nauhoitettava kameraa kunkin perheen huoneistossa). Kussakin perheessä on viisi- tai kaksitoistavuotias lapsi ja useimmissa lisäksi sisarusia. Analyysi eksplikoii yksityiskohtaisesti sitä strategioiden kirjoja, jolla vanhemmat ja lapset neuvottelevat medioiden käytöstä. Analyysin

avulla havainnollistetaan sitä, että kyse ei ole pelkästään laitteiden vaikutuksesta perheen kanssakäymiseen ja lapsuuden rakentumiseen, vaan myös tasapainoilusta vanhemman auktoriteettiä korostavien ja lapsen autonomiaa painottavien diskurssien soveltamisesta arjen ymmärrettäväksi tekemiseen ja perustelemiseen. Metodologinen lähestymistapa yhdistää diskursiivisen psykologian, keskustelunanalyysin, multimodaalisen diskurssianalyysin ja retoriikan traditioita. Aineistolähtöisen induktiivisen analyysin tuloksia suhteutetaan laajempaan kontekstiin olettaen, että kulttuuris-yhteiskunnalliset funktiotkin rakentuvat paljolti vuorovaikutuksellisen toiminnan kautta.

2. LASTEN NÄKEMYKSIÄ PÄIVÄKOTILAPSUUDESTA

Paula Eerola-Pennanen

Päiväkotien laadullista kehittämistä koskeviin asiakirjoihin on kirjoitettu näkemys lapsesta. 1990-luvulta lähtien on vahvistunut näkemys, jonka mukaan päivähoito on olennainen osa lapsuutta ja sen kautta lapsi saavuttaa välttämättömät kulttuuriset, sosiaaliset ja persoonalliset kompetenssit tulevaa elämää varten. Käsitys kompetentista lapsesta on voimistunut. Kompetenttiin lapseen viitataan, kun lapsen ymmärretään kykenevän osallistumaan sosiaalisen todellisuuden muovaamiseen eikä olevan vain socialisaation kohteena.

Tarkastelen esityksessäni lasten näkemyksiä lapsena olemisesta päiväkodissa suhteessa päiväkodin aikuisiin ja heidän asettamiin sääntöihin ja toimintatapoihin. tarkastelen lasten näkemyksiä siitä, miten lasten tulee toimia ja käyttäytyä päiväkodissa, jotta lapset voisivat saavuttaa toimintamahdollisuuksia omien päämääriensä toteuttamiseen.

3. LÄHEISYYTTÄ JA POISSULKEMISIA: LASTEN JA AIKUISTEN VÄLISIÄ SUHDETYYPEJÄ VUOROHOIDOSSA

KM, tohtorikoulutettava Anna Siipainen

Päivähoidon kasvatuskulttuuri pohjaa kulloisiinkin käsityksiimme hyvästä lapsuudesta. Lasten ja aikuisten yhdessäolo kotiympäristössä voi puolestaan olla varsin erilaista kuin institutionaalisen varhaiskasvatuksen piirissä. Vuorohoito rikkoo kuitenkin kodin ja päiväkodin välistä ”virallisen” ja ”epävirallisen” rajaa. Aikuisia ja lapsia on vuorohoidossa usein paikalla poikkeavia määriä ja toisaalta toiminnassa tavoitellaan tietoisesti kodinomaisuutta. Tämä vaikuttaa myös lasten ja aikuisten välisiin suhteisiin.

Tässä esityksessä tarkastelen erilaisia olemisen tapoja lasten ja aikuisten välisissä suhteissa vaitöskirjaani varten keräämäni aineiston pohjalta. Aineiston olen kerännyt eräässä vuorohoittoa tarjoavassa päiväkotiryhmässä keväällä 2011 havainnoimalla ja haastattelemalla ryhmän lapsia ja aikuisia. Esittelen löytämiäni suhdetyyppejä ja pohdin sitä, millaisia seurauksia näillä

voi olla lasten arjen rakentumisessa? Sekä lapset että aikuiset ovat aloitteellisia intiimien ja läheisten suhteiden luomisessa, samoin toistensa etäännyttämisessä ja jopa poissulkemisessa. Erilaisten suhdetyyppien kautta voidaan tehdä näkyväksi lasten erilaiset asemat ryhmässä. Samalla ne kertovat jotain myös siitä, millaiset lapsuuskuvat nykyistä päiväkotikulttuuria hallitsevat. Teoreettisesti tutkimukseni pohjaa Michel Foucault'ta vaikutteita saaneeseen hallinnan analytiikkaan. Tutkimus on osa Suomen Akatemian rahoittamaa hanketta ”Intergenerational partnerships: emergent forms for promoting children’s well-being” vuosille 2010-2013.

4. KULTTUURISET RAJAT NUORTEN SEKSUAALIKASVATUKSESSA

VT, tutkija Veronika Honkasalo

Nuorisotutkimusverkosto

Käsittelen esitelmässäni sitä, miten seksuaalikasvatuksen asiantuntijat niin järjestöpuolelta kuin koulumaailmastaakin käsittelevät monikulttuurisuuteen ja nuorten seksuaaliseen kasvuun liittyviä kysymyksiä. Kysyn esitelmässäni, millä tavoin suomalaiseksi koettua seksuaalinormia määritellään. Entä, miten haastateltavat pohtivat seksuaalikasvatuksen haasteita monikulttuuristuvassa yhteiskunnassa? Kenellä on oikea tieto seksuaalisuudesta ja missä menevät nuorten autonomisuuden rajat?

Yläkouluissa virallisesta seksuaalikasvatuksen opetuksesta vastaavat luokanopettajat, terveydenhoitajat ja kouluissa vierailevat asiantuntijat. Tämän lisäksi seksuaalikasvatusta antavat monet kansalaisjärjestöt, jotka ovat keskittyneet esimerkiksi sukupuolisensitiiviseen nuorisotyöhön ja monikulttuuristen ryhmien huomioimiseen. Esitelmä pohjautuu 18 tutkimushaastatteluun, joita on tehty muun muassa järjestöyöntekijöiden, seksuaalikasvattajien, koulun terveydenhoitajien ja lääkäreiden kanssa.

Tutkimus on osa tutkimushanketta ”Monikulttuurinen seksuaalikasvatus sukupolvisuhteina – miten tiedot ja käytännöt kohtaavat? (2011-2013)”. Hankkeen avulla pyritään selvittämään, arvioimaan ja kehittämään nykyisiä monikulttuurisia seksuaalikasvatuksen muotoja, sekä lisäämään aiheeseen liittyvää ammatillista tietotaitoa.

V Visuaaliset, performatiiviset ja osallistavat menetelmät

V/a Performatiivisuus

1. PERFORMATIIVINEN LÄHESTYMISTAPA LASTENKULTTUURIN KAUHUN TUTKIMUKSEEN

FM, Susanne Ylönen

Taidekasvatuksen tohtorikoulutettava

Jyväskylän yliopisto

Lapsuuden tutkimuksessa nostetaan usein esiin kysymys empiirisesti lapsia haastatteleamalla tuotetun tiedon tietoteoreettisesta luotettavuudesta. Yhteisen kielen löytäminen ja haastattelutilanteiden usein epätasaiset valtasuhteet aiheuttavat ongelmia, joiden kanssa esimerkiksi minä nuorena tutkijana olen joutunut väitöskirjatutkimusta tehdessäni taistelemaan. Kun kerätty aineisto on monipuolinen sisältäen havaintoja, kuvia ja ryhmäkeskusteluja, on käytetyn metodologiankin oltava joustava. Itse olen kauhun estetiikkaa lastenkulttuurissa käsittelevässä tutkimuksessani päätenyt performatiivisuuteen haastatteluaineiston käsittelyssä.

Tutkimusaineistoni koostuu Hannele Huovin ja Jukka Lemmetyn kuvakirjan Miinalan Veikon nyrkkeilykoulu ympärille rakennetusta tapaustutkimuksesta. Kirjan semioottisen lähiluvun lisäksi aineistoni rakentuu 5-6 –vuotiaiden lasten kanssa käydyistä ryhmäkeskusteluista ja puolistrukturoiduista haastatteluista, päiväkotiohittajien haastatteluista ja kirjan tekijöiden haastatteluista. Pyrin tutkimuksellani selvittämään minkälaisia nykyiset suomalaisen lastenkulttuurin kauhuelementit ovat ja minkälaisin asentein niihin suhtaudutaan. Performatiiviseen lähestymistapaan olen päätenyt, koska se asettaa haastateltavat aikuiset ja lapset samalle tasolle aktiivisina toimijoina, joiden sanavalinnat ovat samalla myös todellisuutta muokkaavia tekoja ja koska se samalla huomioi myös minun roolini tutkimuksen tuottajana.

Performatiivisuus elää lähestymistapana tietynlaista nousukautta. Tunnetuin se on ehkä naistutkimuksen (gender studies) saralla, jossa se on löytänyt laajan kuulijakunnan ja monia sovelluksia Judith Butlerin vuonna 1990 ilmestyneen Gender Trouble –kirjan myötä. Kauhuviihteen tutkimuksessa performatiivista lähestymistapaa on käyttänyt onnistuneesti Matt Hills. Lastenkulttuurintutkimukseen performatiivisen linssin voisi katsoa istuvan hyvin, koska lapset ovat naisten tavoin olleet perinteisesti akateemisen tutkimuksen marginaalialuetta ja koska diskurssien performatiiviseen, eli todellisuutta muokkavaan voimaan on kiinnitetty huomiota myös juuri lastenkirjallisuuden tutkimuksessa jälkikolonialististen näkökulmien myötä. Synnynnäinen viattomuus on yksi erittäin vahva ja edelleenkin suhteellisen vähän kyseenalaistettu diskurssi, joka vaikuttaa myös suomalaisessa yhteiskunnassa – ennen kaikkea lastenkulttuurin kauhua koskevan yhteiskunnallisen keskustelun taustalla.

Lapsuuden ja nuorisotutkimuksen päivillä haluaisinkin keskustella siitä, mitä performatiivinen lähestymistapa käytännössä voi tarkoittaa, sekä pohtia sen mahdollisia ongelmia sen hyötyjen rinnalla.

2. ERAGRAFIA – KASVATUSTA, TUTKIMUSTA JA TAITEELLA INNOSTAMISTA FM Raisa Foster

Eragrafia on vaihtoehtoinen tutkimusmenetelmä, joka kumpuaa kasvatuksen, taiteen ja innostamisen toiminnasta. Eragrafiassa taiteen tekeminen ja kasvatustyö ymmärretään itsessään tutkimusaktiviteetteina ja innostamisen prosessissa syntynyt taideteos tutkimustulosten osittaisena raportointina. Kehittämäni eragrafinen menetelmä ei ole kuitenkaan vain taiteellista tutkimusta, vaan siihen kuuluu myös perinteisempien kvalitatiivisten tutkimusmenetelmien käyttö. Olen muotoillut eragrafsen menetelmän pohjoisamerikkalaisista *a/r/tography*- ja *crystallization*-menetelmien pohjalta. Kanadalainen *a/r/tography*-menetelmä muodostuu sanoista *art*, *research* ja *teaching*.

Eragrafia-käsitteen olen muodostanut saman mallin mukaisesti, mutta siten, että sana opettaminen (*teaching*) korvautuu sanalla *kasvatus* (*education*). Sanan *taide* (*art*) kohdalla käytän sanaa *innostaminen* (*animateuring*). *Etnografia* ymmärretään tietyn kansan, yhteisön tai kulttuurin kuvauksena; kehittämälläni *eragrafia*-käsitteellä viitataan omassa aikakaudessamme esiin nousevien ilmiöiden ”tiheään” kuvaamiseen. Käsitteessä *a/r/tography* kirjaimet muodostavat sanan *art*, ‘taide’; omassa menetelmässäni esille nostetaan sana *era*, ‘aikakausi’.

Olen kehittänyt eragrafista menetelmää väitöskirjatutkimukseni (esitarkastuksessa) taiteellisessa tutkimusprosessissa, jossa syntyi monitaiteellinen *Katiska*-teos, joka on toteutettu kahden taiteilijan, minun, eli animateur/tutkijan, ja säveltäjän sekä viiden 15–18-vuotiaan nuoren miehen välisenä yhteistyönä. Teos kutsuu yleisön kuuntelemaan ja katselemaan nuorten miesten omaa tarinaa – liikkeen ja laulun keinoin kerrottuna.

Katiska-teos on toteutettu tanssi-innostamisen periaatteita noudattaen, siten että yhteistyöprosessissa syntyneellä teoksella ei ole vain taiteellisia vaan myös sosiaalisia, poliittisia ja eettisiä tavoitteita. Tanssi-innostaja (eng. *dance animateur*) on yhteisötaiteilija, joka innostaa ja kannustaa ihmisiä paitsi vastaanottamaan myös tekemään itse tanssitaidetta sekä ennen kaikkea tutkimaan omaa identiteettiä ja maailmaa taiteen avulla. Tanssi-innostaminen on sekä *tanssiin* innostamista että *tanssilla* innostamista. Tanssi-innostamisella pyritään kulttuurisen demokratian saavuttamiseen, kun ihmisestä tulee aktiivinen toimija ja oman kulttuurinsa tuottaja.

3. OSALLISTAVAN VALOKUVAUKSEN KÄYTTÖ LASTEN KANSSA

Katja Päällysaho

My research concentrates on the meaning and construction of home in the everyday life of children and young (7-21 years) in a situation where "home" is somehow ambiguous. I have collected data in a children's home in Finland. Later, more data will be collected among homeless youth in the UK. The data is collected e.g. by participatory observation, informal discussions and interviews. Participatory photography is also used as a data collection method.

In my presentation, I will concentrate on the methodological questions of my research and especially on the possibilities and challenges of participatory photography and visual ethnography used with children and young people. In my research, children are viewed as active and capable of producing knowledge and adequate descriptions of their experiences. From this stems the idea of "giving a voice to children", a thought, that children have both the capacity and the right to express their opinions. I will critically explore the two aforementioned ideas. Is there one or are there many voices among children? Whose voice is actually being heard? These questions bring forth the issues of power and ethics that will also be discussed. The main emphasis is given to a critical discussion on the use of participatory photography and visual ethnography with children. Does visuality have added value in the research? How do visual methods of eliciting speech, serve as a key to the child's experiences? How should images be assessed? Are they neutral or are they socially constructed and culture-specific representations of reality?

4. LIIKKUVA HAASTATELUMENETELMÄ NUORISOTUTKIMUKSESSA: NÄKÖKULMIA OSALLISTAMISEEN, POSITIOIHIN JA EETTISIIN HAASTEISIIN

Heli Ponto

Liikkuvat haastattelumenetelmät ovat tulleet suosituiksi menetelmiksi viime aikoina tutkimuksissa, jotka tarkastelevat lapsen ja paikan välisiä suhteita. Liikkuva haastattelumenetelmä (engl. "move-along interview") voi auttaa yksilöllisen paikkatunteen ja henkilökohtaisten aika-tila-polkujen tutkimuksessa, joita tosinnetaan arkisessa ympäristössä. Tutkimuksen eettisyys ja asiat, jotka edistävät lapsen tai nuoren äänen kuulluksi tulemistä ovat askarruttaneet lapsuus- ja nuorisotutkijoita erottamattomana osana kyseistä tutkimuskenttää. Tästä huolimatta menetelmän osallistamiseen liittyy kysymyksiä ja eettisiin ongelmiin on kiinnitetty vähän huomiota. Tutkimukseni osoittaa, että liikkuminen ja pysähtyminen vaikuttavat haastattelutilanteeseen lisäten paitsi haasteita myös mahdollisuuksia, joita ei kohdata paikallaan tehtävissä haastatteluissa. Esimerkiksi osallistujan valinnanvapaus kasvaa,

mutta toisaalta valinnoilla voi olla odottamattomia seurauksia. Pohdin miten osallistumisen taso vaihtelee henkilöiden ja tilanteiden välillä. Lisäksi tarkastelen miten tutkijan oma positio vaikuttaa haastatteluihin. Peilaan väitteitäni omaan väitöskirja-aineistöni, jossa liikuin 15–20-vuotiaiden lukiolaisten kanssa heidän valitsemissaan päivittäisen arjen ympäristöissään pääkaupunkiseudulla.

V/b Visuaalisuus

1. LAPSUUDEN MONET KIELET: KUVALLINEN ILMAISU TUTKIMUKSESSA

Marleena Stolp

Tutkimuksen kentällä on kehitetty erilaisia lapsiystävällisiä menetelmiä ja lapsia osallistavia menetelmiä. Lasten kielen kehitys huomioiden on usein oletettu, että lasten osallistuminen on aidompaa ja täydempää, mikäli he saavat esimerkiksi leikkiä, valokuvata tai piirtää puhumisen sijaan tai rinnalla. Lasten piirrosten ja kuvallisen ilmaisun tulkintaan liittyy kuitenkin runsaasti epävarmuutta. Omassa, varsin monimuotoisessa tutkimusaineistossani esikouluikäisten lasten piirrokset ja valokuvat jäivät syrjään juuri tulkinnallisen epävarmuuden takia. Kysynkin, miten lasten kuvallista ilmaisua voisi ja kannattaisi tutkimuksellisesti lähestyä. Mitä ehtoja ja mahdollisuuksia sen tutkimukselliseen tarkasteluun liittyy? Pragmatisti John Dewey esitti aikoinaan ajatuksen taiteen monista kielistä ja kunkin taiteenlajin kielen jäljittelemättömästä ilmaisuvoimasta. Millaiset valmiudet kieleen ja älyllisyyteen nojaavassa maailmassamme, kuten Dewey kuvailee, on lasten kuvallisen ilmaisun tutkimukselliselle tarkastelulle? Tarkastelen kuvalliseen ilmaisuun liittyvien menetelmien haasteita ja mahdollisuuksia lapsuudentutkimuksessa, osittain oman kuvallisen tutkimusaineistoni kautta.

2. KATSEITA LASTEN OTTAMIIN VALOKUVIIN

KM Kristiina Eskelinen

Helsingin yliopisto

Koululaisten iltapäivätoiminnasta on tullut osa yhteiskunnallisesti hyväksyttyä lapsuutta. Mutta millaista se on lasten näkökulmasta? Valokuvaus menetelmänä sekä kuvista käyty keskustelu tuovat näkyviin lasten omat maailmat, kokemukset ja merkitykset. Kun lapset kuvaavat, he katsovat tarkkaan, tutkivat, kokeilevat, etsivät, löytävät ja dokumentoivat. Kameran edessä olevia asioita tai tapahtumia käytetään myös merkitysten tuottamiseen ja valokuvauksella vaikutetaan näihin merkityksiin. Tutkimuksessani 130 lasta valokuvasi iltapäiväänsä ja kertoi ottamistaan kuvista. Valokuvien tarjoama näkyvä lasten maailmoihin, aineiston huokoisuus ja sen moniäänisyyden tuoma metodologinen haaste on esitykseni

lähtökohtana. Pohdin valokuvausta metodologisena valintana. Mietin, millä tavalla lapset näkevät tarkemmin, ja miten lasten ottamia kuvia tulisi lukea.

3. VALOKUVAT JA PIIRROKSET TIEDONHANKINNAN KEINOINA

Markus Hilander

Opettajankoulutuslaitos

Helsingin yliopisto

Tutkimuskohteenani ovat visuaaliset menetelmät maantieteen oppimisen ja opetuksen kehittämisessä. Esittelen valokuvien ja piirrosten avulla, millaista tietoa tutkija voi kerätä visuaalisilla menetelmillä. Samalla nämä kaksi keinoa ovat esimerkkejä siitä, miten tutkimusta on tehty pitkään lasten ja nuorten toimijuutta tukien ja miten tutkimuksessa on sittemmin menty kohti arjessa muovautuvan toimijuuden analyysia. Tutkimuksessa käyttämäni valokuvat olen ottanut Etelä-Afrikassa (vuonna 2007) ja New Yorkissa (vuonna 2008). Niiden kohteina ovat muun muassa eteläafrikkalaiset ja newyorkilaiset lapset rinnasteisissa tilanteissa, tanssiesitys Times Squaren metroasemalla sekä Vapaudenpatsasta ja World Trade Centeriä kuvaava graffiti. Lukiolaisille suunnittelemani kyselylomakkeessa nuorten tuli kirjoittaa kuvaparille kuvateksti, samastua valokuvan esittämään tilanteeseen ja paikkaan sekä antaa vastaus tekstiviestin muodossa. Siten tehtävänannot lähestyvät sellaisia toimintatapoja, joita nuoret hyödyntävät jokapäiväisessä arjessaan. Kun nuoret harjaantuvat tarkastelemaan valokuvia ja niiden esittämiä ilmiöitä kriittisesti, he oppivat jäsentämään tietoa myös luokkahuoneen ulkopuolella, jokapäiväisessä ympäristössään. Sanallisen ilmaisun rinnalla olen käyttänyt piirustustehtävää, joka paljastaa nuorten sanattomia tapoja jäsentää maailmankuvaa. Esittelemieni piirrosten aiheina ovat niin ikään Etelä-Afrikka ja New York. Niiden avulla tarkastelen nuorten mielikuvia Etelä-Afrikasta ja New Yorkista, median vaikutusta mielikuviiin ja piirroksissa ilmenevää toiseuden määrittelyä ”meidän” ja ”muiden” välillä.

4. LASTEN ARKI KUVIN JA SANOIN

KT Johanna Mykkänen

Avoin yliopisto, Jyväskylän yliopisto

KT Marja Leena Böök

Kasvatustieteiden laitos, Jyväskylän yliopisto

Tutkimuksen tekeminen pitää aina mukanaan valta-asetelmia tutkijan ja tutkittavien välillä. Nämä valta-asetelmat korostuvat etenkin silloin, kun tutkittavana on lapsia. Lasten tutkimisessa onkin tärkeä etsiä sellaisia menetelmällisiä ratkaisuja, jotka valtaistavat myös

lapset ja saavat heidän näkökulmiaan esille. Alustuksemme ytimessä on valokuvauksen käyttö lasten arjen tutkimisen menetelmällisenä valintana.

Koko aineistomme koostuu valokuva- ja haastatteluaineistosta saman perheen vanhemmilta ja lapsilta. Lapset ovat kuvanneet arkeaan viikon ajan kertakäyttökameralla. Tämän lisäksi heitä on haastateltu kaksi kertaa: ennen ja jälkeen kuvausviikon. Valokuvien pohjalta toteutettuja haastatteluja voidaan pitää eräänlaisena ”kuvanarratiiveina”, jolloin tutkittavat kertovat valitsemistaan valokuvista ja niihin liittämistään merkityksistä. Tähän mennessä olemme haastatelleet kuutta 4-15-vuotiaista lasta kahteen kertaan (=12 haastattelua). Lasten ottamia valokuvia on yhteensä 91.

Alustuksessamme esittelemme kokemuksiamme tutkimuksemme aineistonkeruusta. Pohdimme arjen tunteiden tutkimisen käytännön haasteita paneutuen erityisesti valokuvaamiseen ja sen tuottamaan lasten kerrontaan. Keskitymme muun muassa seuraaviin kysymyksiin: Miksi valokuvata arkea? Mitä on tulkinnallisuus valokuvia analysoitaessa? ja Miten päästä käsiksi tunteisiin valokuvien kautta? Tuomme myös esille alustavia tuloksia lasten kuvaamista ja kertomista arjen tunteista ja kokemuksista.

V/c Osallistaminen

1. ”SEONSTERIILIJATUNTUU VANKILAN PIHALTA” - LAPSET JA NUORET KOULUNPIHASUUNNITELUSSA
Sanna Forsell

Koulunpihojen viihtyisyyden ja aktiivisen käytön kannalta lasten ja nuorten kuunteleminen on tärkeää, vaikka se ei olekaan vakiintunutta kunnissa. ”*Oppilaat viettävät eniten aikaa pihalla, joten he kyllä tietävät, mitä haluavat tehdä pihalla ja mitä välineitä he haluavat.*” Lähes kaikki meistä olemme elämämme aikana viettäneet suuria aikoja koulunpihalla. Sillä on vaikutusta lisäksi lasten ja nuorten kiusaamisessa sekä syrjäytymisessä. Lasten oikeuksien, kasvattamisen sekä hyvinvoinnin kannalta on tärkeää tutkia lasten kokemuksia koulunpihasta, sen suunnitteluprosessia sekä yhdessä suunniteltujen koulunpihaympäristöjen vaikutuksia.

Lapset ja nuoret koulunpihasuunnittelussa - väitöskirjaan tähtäävässä maisemantutkimuksen oppiaineen tutkimuksessa tutkitaan lasten ja nuorten osallistumista koulunpihasuunnitteluun sekä selvitetään lasten ja nuorten suunnitteluun osallistumisen yhteyttä pihojen käyttöön kouluaikana ja vapaa-ajalla sekä sitä kuinka viihtyisinä lapset ja nuoret pitävät pihvoja niiden valmistuttua.

Selvitystä tehdään viidessä eri kaupungissa. Tutkimuksen alkaessa päätutkimusjoukko on alaluokkien 3-4 -luokkalaiset oppilaat. Kun koulunpihat on perusparannettu, osallistuvat samat oppilaat pihan arviointiin. Lisäksi kuunnellaan oppilaiden vanhempia,

jotka arvioivat koulunpihaa pääosin lastensa kautta sekä lasten opettajia, jotka arvioivat pihaa ryhmänsä näkökulmasta. Aineistonkeruumenetelmänä toimii portfolio, jota kootaan kolmessa eri ajanjaksossa: tutkitaan vanhaa olemassa olevaa koulunpihaa, ideoidaan uutta pihaympäristöä sekä arvioidaan sitä ja sen käyttöä pihan valmistuttua.

Tavoitteena on saavuttaa viihtyisiä koulunpiha yhtäaikaisesti, kun opetussuunnitelman aihekokonaisuudet: Ihmisenä kasvaminen, Osallistuva kansalaisuus ja yrittäjyys sekä Vastuu ympäristöstä, hyvinvoinnista ja kestävästä tulevaisuudesta toteutuvat oppimistuloksena yhteisöllisessä suunnitteluprosessissa. Ympäristökasvatuksellinen prosessimenetelmä toimii itseohjautuvuuden, motivaation, refleksiivisyyden ja oman oppimisen välineenä ja pyrkii saamaan lapsia ja nuoria aktiivisiksi kansalaisiksi. Lopulta: ”*Olin skeptinen ajatukselle mutta kun saa itse osallistua, näyttää se paremmalta.*” – näyttääkö?

2. OSALLISUUDEN TAIDE – NUORTEN KOKEMUKSIA TAITEEN YHTEISÖLLISISTÄ VAIKUTUKSISTA

Tomi Kiilakoski

Nuorisotutkimusverkosto

Marika Tervahartiala

Nuorisotutkimusverkosto

Esitelmä pohjautuu Myrsky-tutkimus- ja kehityshankkeeseen, jossa tavoitteena on taiteen keinoin ehkäistä nuorten syrjäytymistä ja vahvistaa heidän osallisuuttaan. Hankkeen kohderyhmänä ovat syrjäytymisvaarassa olevat nuoret. Hankkeen tutkimuskysymyksenä on eritellä niitä taiteelle ominaisia vaikutuksia, jotka tukevat nuorten yhteisöllistä kiinnittymistä. Analyyttisenä työkaluna tutkimuksessa toimivat äänen ja toimijuuden käsitteet, joiden kautta tarkastellaan sekä taiteen tekemisen henkilökohtaisesti vahvistavia, ekspressiivisiä ulottuvuuksia ja toisaalta analysoidaan niitä osa-alueita, joissa taiteen tekemisen myötä omaksutaan erilaisia toimijuusrooleja. Molemmissa ulottuvuuksissa on kyse taiteen ja estetiikan kytkeytymisestä toimijuuteen ja valtaan, kuten Maxine Greene korostaa omassa taidekasvatusnäkemyksessään.

Äänen ja toimijuuden käsitteitä hyödyttäen analysoidaan taiteen merkitys osallisuudelle. Osallisuus hahmotetaan esitelmässä yksilön ja yhteisön suhteena. Osallisuudessa on sen mukaan kyse tunnustetun aseman saamisesta, tämän aseman mukaisesta toiminnasta ja kokemuksesta siitä, että on pystynyt osallistumaan. (Kiilakoski, Gretschel & Nivala 2012.) Esitelmässä analysoidaan niitä toimijarooleja, joita taiteen osallistuvat nuoret pystyvät taiteessa saamaan sekä pohditaan, millä tavalla nämä roolit synnyttävät toimintaa sekä eritellään nuorten haastatteluihin pohjautuen, millaisena nuoret näkevät tämän toiminnan merkityksen.

Esitelmä perustuu vuonna 2012 kerättyyn havainnointiaineistoon taidetoiminnasta.

Havainnoinnissa aineistoa on tuotettu sekä perinteisin etnografisin keinoin että myös piirtämällä. Monimetodologisella työskentelytavalla pyritään tarkastelemaan taiteen eri ulottuvuuksia sekä vastaamaan tutkimusaineksen hankaluuteen useilla eri menetelmillä. Esitelmä sisältää tulosten esittelyn ohella metodologisen aineksen esittelyä ja pohdintaa sekä tutkimuksen teoreettisten lähtökohtien työstöä.

3. NUORET KEHITTÄJINÄ – NUORTEN OSALLISUUDEN TUKEMINEN KOKEMUSASiantuntija-TOIMINNAN AVULLA

Anna Nádasi

Helsingin yliopisto

Sosiaalityön pro gradu -tutkielmani käsittelee 2011 läntisessä Helsingissä avohuollon lastensuojelussa perustettua Nuoret kehittäjä -kokemusasiantuntijaryhmää. Graduni on määrä valmistua syksyllä 2012, mutta todennäköisesti minulla on esitellä konferenssissa melko lopullisia tutkimustuloksia.

Nuoret kehittäjä -ryhmä perustettiin sekä osallisuuden toteuttamiseksi lastensuojelun nuorten asiakkaiden kohdalla että asiantuntijatiedon keräämiseksi siitä, mikä kodin ulkopuolelle sijoitettuja nuoria voisi auttaa. Lisäksi syynä on ollut esimerkiksi Suomen YK:lta saama huomautus siitä, että lapsia ei kuulla riittävästi ja ryhmän perustajien näkemys siitä, että lastensuojelun asiakkaat ovat erityisen huonossa asemassa kuulluksi tulemisen suhteen. Keväällä 2011 aloitetun rekrytointiprosessin myötä ryhmään valikoitui viisi nuorta. Kaikki neljä ohjaajaa olivat lastensuojelun ammattilaisia ja ryhmä perustettiin lastensuojelun organisaation omana kehittämishankkeena. Hankkeelle haettiin ja saatiin Helsingin sosiaaliviraston pienhankerahaa vuodelle 2011. Ryhmä on jatkanut toimintaansa vuonna 2012 hieman vaihtuneella kokoonpanolla. Itse ryhmän toiminta on ollut asiakaslähtöistä esimerkiksi siten, että nuoret ovat saaneet määritellä, mitä aiheita ryhmä lähtee käsittelemään ja millaisin menetelmin. Nuoret ovat muun muassa tuottaneet erilaisia videoesityksiä lastensuojelua koskien.

Toteutin tutkimukseni toimintatutkimuksena, johon sisältyy etnografisia ja käytäntötutkimuksellisia piirteitä. Tiedonintressini on kriittis-empansipatorinen. Keräsin ryhmän käynnistämisen saakka havainnointiaineistoa, äänitteitä ja muuta materiaalia. Lisäksi toteutin alkuvuodesta 2012 haastattelut nuorten kanssa syventääkseni ymmärrystäni siitä, mitä he ryhmässä toimimisesta ajattelevat. Merkittäviä alustavia tuloksia ovat esimerkiksi se, että nuoret arvostivat nimenomaan vaikuttamista syynä ryhmässä toimimiselle ja että Nuoret kehittäjä -ryhmän kaltaista toimintaa voi luonnehtia sosiaalityöksi parhaimmillaan muun muassa, koska nuoret kertoivat ryhmätoiminnan esimerkiksi auttaneen elämänhallinnassa.

Erityisesti konferenssin aihepiiriin tutkimukseni sitoo se, että pohdin aineistoa ana-

lysoidessani paljon sitä, kenen määrittelemää aineistosta nouseva osallisuus on. Millaisia erilaisia osallisuuden määritelmiä aineistosta löytyy ja mitä niistä nuoret itse pitävät tärkeinä? Nämä kysymykset liittyvät laajempaan lasten ja nuorten hallinnan ilmiöön ja siihen, kenellä on valta määrittellä esimerkiksi lastensuojelua ja samalla lapsuutta ja nuoruutta. Ryhmään osallistuneiden nuorten puheesta nousee paljon ajatuksia myös siitä, miten nuoria pyritään normalisoimaan tai ainakin erilaisia nuoruuksia stigmatoidaan.

Ryhmän toiminta on jo levinnyt Helsingin alueella. Jotta lastensuojelun asiakkaiden kuuleminen ja kehittäminen sekä tutkimustyöhön osallistuminen saataisiin juurrutettua lastensuojelun käytännöksi, tarvitaan lisää tutkimustietoa Nuoret kehittäjät -ryhmän kaltaisten ryhmien pitkäaikaisista hyödyistä asiakkaille ja organisaatiolle. Kuitenkin jo pro gradu -tutkielmani tulokset puhuvat nuorten äänellä sen puolesta, että kyseisenlainen toiminta kannattaa.

4. CHILDREN AS ETHNOGRAPHERS IN CLASSROOM – DOING GENERATION AND GENDERLAPSET ETNOGRAFEINA LUOKKAHUONEESSA - LAPSUUS JA SUKUPUOLI TUNNOLLISINA JA HÄIRITSEVINÄ ESITYKSINÄ

Riikka Hohti

Esitys perustuu käynnissä olevaan väitöstutkimukseeni, jossa käsittelen lapsuutta (ja aikuisuutta) sekä valtaa koulun arjessa. Pääosan aineistosta ovat tuottaneet 10-vuotiaat lapset etnografeina omassa luokassaan.

Etnografiset tutkimukset ovat analysoineet valtaa, eroja ja erilaisuuksia koulun tilaan ja ruumiillisuuteen liittyvissä käytännöissä (esim. Gordon, Holland ja Lahelma 2000). Tutkimuksessani painotan lasten omaa tapaa nähdä ja raportoida luokkahuoneen toimintaa (Karlsson 2011). Lähtökohtana on, että lapsilla on omaa ympäristöään koskevaa tietoa (Alanen & Mayall 2001), joka edelleen harvoin pääsee esiin. Tässä keskityn erityisesti siihen, miten lapset etnografisissa havainnoissaan tuottavat sukupolvi- ja sukupuolieroja. Analyysi perustuu teoreettisesti performatiivisuuteen (Butler 1999) ja hybridisyyteen (Prout 2005, Lee 2008, Lee & Motzkau 2011).

Tulokset osoittavat, että lasten etnografiset havainnot luokkahuoneesta ovat monin tavoin samanlaisia kuin aikuisten, mutta myös eroja löytyy. Joissakin kohdin lasten tuottama tieto hämärtää ja häiritsee dualistisia vastakkainasetteluja, joihin koulu pitkälti perustuu, kuten aikuinen/lapsi tai fakta/fiktio. Siten tarjoutuu mahdollisuus myös hankaloittaa/häiritä (trouble) koulun vallitsevia käytäntöjä.

Lopulta pohdin myös potentiaalia, rajoituksia ja eettisiä dilemmoja, jotka liittyvät lapset etnografeina -menetelmään.

VI Kasvun ja kehityksen prosessit

VI/a Growth and Development in Institutional Contexts

1. IT WAS LIKE I HAD FORGOTTEN MYSELF INSIDE THE FOUR WALLS - CHALLENGES OF INDEPENDENT HOUSING AS PART OF AGENCY IN EMERGING ADULTHOOD

VTL, sosiaalityön tohtorikoulutettava Tarja Juvonen
Helsingin yliopisto

Housing can be defined as an important prerequisite of independent life. Leaving parental home and moving to independent housing stands out as a significant life event. This article explores the questions how challenges of independent housing as part of agency in emerging adulthood and in the context of outreach work are constructed in the narratives of young people and outreach workers. Emerging adulthood implies to a period of life lasting from the late teens through the mid- to late twenties. Reaching emerging adulthood usually means making more of one's own choices. Sometimes people make choices that are unwise or unlucky. The use of voice-centered relational method in examining individuals' narrative accounts in terms of (1) their own voice and (2) the relationships to the people around them and (3) to the broader social and cultural contexts within which they live reveals a deepening impression of the intertwined and interconnected nature of the human agency.

2. EDUCATION AND CAREER PLAN OF YOUNG IRANIANS IN FINLAND

Arman Haghseresht
University of Tampere

In multicultural Finland, fresh generations of immigrants are born and grow up fast. Many find themselves living in their fatherland as Finns. Compared to their parents, they have extra obligations and demands to the society. Poor education (UNICEF, 2005), unemployment (OECD SOPEMI, 2011), and blue collar jobs are high among Immigrant youth in Finland. My presentation covers the issues below. The goal is to examine the role of the Finnish education system and school experiences on life, and education and career plan of the participants as part of young Iranians in Finland. Since the influential factors that affect those plans are similar for other young immigrants in Finland, it indirectly involves the future of many thousand potential fresh labour forces. The analysis of the data aims at answering: How the participants evaluate their education in Finland through their life stories, and why? What is the place of the Finnish education system, including the schools, in the life stories of the participants, and why? How the participants justify their education

and career choices in relation to Finnish schools, and why?

Multiple theories and research on education (Anne Alitolppa-Niitamo, 2004) and career of ethnic minorities influence the study. The theoretical standpoints are acculturation (John W. Berry, 2003), transnational migration, and narrative explanations. The data is composed of narratives about the participants with especial attention to their school experiences. It employs qualitative research methodology. Face to face interview by use of questionnaire and active interviewing, and participant observation are the main methods of collecting data. It applies narrative method for analysis and presenting the data. I mention some quotes as examples.

The results confirm significant failures in education and education plan of the participants. The shortcomings of the education system played important role in the failures, mainly by inability to provide a place to belong, lack of professionalism in dealing with immigrant students and motivating them. Thus, there are lack of interest in higher education and related jobs, and interest in emigrating from Finland. However, individual agency and supportive role model produce interest in higher education. To conclude, since the participants and their close social capital hold a weak position in controlling participants' lives, the role of school is the most influential in producing interest in higher education and related careers.

Additionally, I have noticed that Finnish researchers overlook some important points while studying immigrants in Finland due to lack of belonging to the groups they study and missing the experience of immigration in their own lives. On the other hand, ethnic researcher as insider might be blind to some taken for granted issues. As a result, I suggest the beginning of cooperative researches made by Finnish and immigrant origin researches as a more productive method.

3. SCHOOL-RELATED PREDICTORS IN CHILDREN'S DEPRESSIVE SYMPTOMS: A COMPARATIVE STUDY IN FINLAND AND NORWAY

M.Soc.Sc. Jaana Minkkinen
University of Tampere

Theory: Social support theory (Cobb 1976), ecological perspective by Bronfenbrenner (1998)

Study design: The study compares school-related risk factors in depressive symptoms among the children aged 9 to 13 years old. The data (n=523) is obtained by cross-sectional survey. Two elementary schools participated in the survey in Tampere (n=265) and two schools in Trondheim (n=258). The schools were selected from different districts representing various socioeconomic and ethnic background characteristics of the city. A written consent was

obtained from children's parents. Protection of anonymity of the participants was attended. Method: Hierarchical regression analysis.

Results: The study demonstrates to what extent self-perceived school performance and relationships at school are connected to the children's depressive symptoms (measured by CDI; Kovacs 2003). A trend was found that poor quality of the relationships at school is more important to the children's emotional well-being than self-perceived school performance. In Norway the trend is highly significant ($p < 0.01$) while in Finland it is noticeable but not statistically significant at the $p < 0.05$ level. The result implicates that relationships at school have more importance for Norwegian than Finnish children's well-being. The school factors explained 36% of variance of the children's depressive symptoms in Norway and 28% in Finland when background characteristics have been standardized.

Conclusion: The study shows that we must consider the school relative to its effects for children's emotional well-being not only for learning results.

4. NUOREN IDENTITEETIN KEHITTÄMISEN TUKEMINEN

Eeva Sinisalo-Juha

Tämän esityksen näkökulmana on selvittää miten nuoren identiteetin kehittymistä voi tukea ja voisiko se olla mahdollista nuorisotyöllisin menetelmin.

Esityksessä haetaan vastausta siihen miten uusin tieteellinen tutkimus kuvaa nuoruuden ajan identiteetin kehittymisen tukemista. Eriksonin kehityspsykologisen teorian ajatus minuuden samuudesta ja jatkuvuudesta luo esityksen perustan. Eriksonin mallihan perustuu kehitystehtäviin ja niiden ratkaisemiseen tai toisaalta niiden ratkaisematta jäämisen problematiikkaan. Toisaalta postmodernissa ajassa saadaan teemaan ymmärrystä Côtén identiteettipääoma-käsitteestä. Siihen sisältyy elämänvalintoja, ryhmäjäsenyyksiä, vapaa-ajanvalintoja ja esteettisiä mieltymyksiä. Myös hänen ja Levinen kehittämä identiteettiluokkamalli luonee ymmärrystä tämän ajan identiteettikysymyksiin.

Varsinainen tutkimusaineisto koostuu 24 artikkelista, jotka on julkaistu kansainvälisessä refereesijulkaisussa *Identity: An International Journal of Theory and Research*. Tutkimuksen lähestymistapa on ollut teoreettinen ja tutkimusmenetelmänä on ollut sisällönanalyysi. Julkaisun artikkeleista nousi nuoruusajan identiteetin kehittymistä kuvaavia luokkia: uuseriksonilainen, feministinen ja postmoderni. Näistä voisi mainita Marcian uuseriksonilaisen identiteettiluokkamallin, feministisen näkökannan sukupuolisen orientaation tukemisesta, jolloin ajatellaan kehollisten muutosten heijastuvan myös psykososiaaliseen kehitykseen ja postmodernin lähestymistavan kulloisenkin kontekstin mukaan rakentuvasta moni-identiteettisyydestä, kuten esimerkiksi kuluttaja-identiteetti.

Eriksonilaisesta näkökulmasta nuoren identiteetin tukeminen jäsentyy kehitysteh-

tävämalliin. Marcian uuseriksonilaisesta näkökulmasta mukaan nuoren ratkaisematta jäänyt kehitystehtävä on mahdollista ratkaista vielä myöhemmissäkin vaiheissa. Tämä avaa monenlaisia mahdollisuuksia nuorten kanssa työskentelyyn. Feministisestä näkökulmasta on ymmärrettävä sukupuolisensitiivisen työtteen merkitys. Postmoderni identiteetti on rakentelun tulos. Se voi perustua narratiiveihin, kuluttajuuteen tai ulkonäön muokkaamiseen. Postmodernissa ajassa identiteetti perustuu vahvaan minäkäsitykseen. Sen kehittymistä on mahdollista tukea ryhmä- ja sosiaalisia taitoja ohjaamalla ja tukemalla itsereflektio-osaamista.

VII Nuorisotyön ja nuorisopolitiikan tutkimus ja kehittäminen

Petri Cederlöf & kumppanit

Suomalaista nuorisotyötä on tutkittu vähän. Lisääntyneestä tutkimustoiminnasta huolimatta toimialan tutkimus on edelleen sirpaleista ja epäjatkuvaa. Tutkimustietoon perustuva kuva nuorisotyöstä onkin täynnä aukkoja. Toisaalta viimeisen vuosikymmenen aikana, erityisesti muutamille viime vuosille kasautuen, erillisiä tutkimusraportteja on julkaistu enemmän kuin aiempina vuosikymmeninä. Ne eivät kuitenkaan yhdessäkään vielä edusta tasapainoisesti nuorisotyön useita osa-alueita koskevaa tietoa ja tiedon sidostunutta kokonaisuutta.

Nuorisotyötä koskevan tiedon kasautuminen on puutteellista sekä ajallisesti (kehityksen seuranta) että sisällöllisesti (kokonaiskuva nuorisotyöstä). Tutkimustietoja ei yhdistellä kokonaisuudeksi ja niiden ammatillinen hyödyntäminen alan koulutuksessa ja kehittämisessä on epäjärjestelmällistä. Tutkimuksia ei vertailla keskenään, niitä ei koetella tieteellisesti suhteissa toisiinsa. Nuorisotyön tutkimuksen teoreettinen ja metodologinen keskustelu on harvinaista. Tutkimustiedon käyttöä ei ole selvitetty.

Nuorisotyön tutkimuksen haasteita on vuodesta 2011 lähtien pohdittu noin kymmenen asiasta kiinnostuneen tutkijan vuoropuheluissa, sähköpostikeskusteluissa talvesta 2010-2011 lähtien, sekä elokuussa 2011 ja tammikuussa 2012 järjestetyissä tapaamisissa. Tämän verkoston yhteyshenkilönä ja näkökulmien yhteen kokoajana on toiminut Petri Cederlöf. Syksyyn 2012 mennessä verkostoon näyttää liittyvän mukaan lisää nuorisotyön tutkimuksesta kiinnostuneita. Verkosto ja sen vuoropuheluista kiteytyneitä näkökulmia ja ideoita julkistetaan Nuorisotutkimusseuran verkkosivuilla syksyllä 2012 ja samalla identifioidaan se Nuorisotutkimusverkoston alaverkostoksi.

Tutkijoiden vuorovaikutuksen ideoista on konkretisoitunut Suomalaisen nuorisotyön tutkimusta käsittelevä katsaus, jota Itä-Suomen yliopiston opiskelija Ville Pöysä on työstänyt opiskelijaharjoitteluna hutikuusta kesäkuuhun 2012. Katsauksen käsikirjoitus on mainitun tutkijaverkoston tarkastelussa elokuussa 2012, jonka jälkeen se saatetaan Nuorisotutkimusverkoston toimitettavaksi ja vuoden 2013 alussa julkaistavaksi.

Millainen on nuorisotyötä koskeva tietoperusta? Millaista nuorisotyön tutkimusta tarvitaan ja kuka sitä käyttää? Työryhmässä alustetaan ja keskustellaan mainitusta nuorisotyön tutkimuskatsauksesta ja sen huomioista, sekä mainitun tutkijoiden kumppanuudessa esille tulleista ajatuksista.

Posterit

1. "AINOA, MITÄ ULKONA VOI TEHDÄ, ON POTKIA LUNTA, JA SEKIN KIELLETTIIN." NUORTEN KOKEMAT VÄLITUNTILIIKUNNAN ESTEET

Katja Rajala, Salla Turpeinen & Kaarlo Laine

Liikunnan ja kansanterveyden edistämissäätiö LIKES

Mitä nuoret ajattelevat liikkumisesta välituntien aikana? Mikä estää heitä liikkumasta? Nuorten näkökulman etsiminen oli osa Liikkuva koulu -ohjelman pilottivaiheen (2010–2012) seurantaa. Valtakunnallisen ohjelman tavoitteena on lisätä peruskoululaisten fyysistä aktiivisuutta koulupäivän aikana. Yläkouluissa välituntien muuttaminen liikunnallisemmiksi on ollut vaikeaa.

Nuorten ajatuksia koulupäivän aikaisesta liikunnasta kerättiin kevättalvella 2012 webropol-kyselyn sekä haastattelujen avulla. Kyselyyn osallistui yhteensä 268 nuorta neljästä eri yläkoulusta. Nuoret vastasivat kysymykseen: Mikä estää sinua liikkumasta tai miksi et halua liikkua välituntien aikana? Nuorten kirjoittamat avoimet vastaukset luokiteltiin teemoittain. Kyselyn perusteella haastateltiin viittä tyttöä ja viittä poikaa. Haastateltavat tulivat kahdesta eri yläkoulusta.

Yleisimmät välituntiliikunnan esteet olivat sää, huonot liikkumisolosuhteet sekä kavereiden kanssa jutteleminen ja koulun käytävillä hengailun pitäminen liikkumista houkuttelevampana. Nuorten mielestä liikkumista välituntien aikana estivät lisäksi liikuntaan osallistumattomat kaverit, liikkumisen nolous, opettajien kiellot ja rajoitukset, lyhyet välitunnit sekä hikoilu ja epäsovivat vaatteet. Kylmä sää ja liikkumisen nolous korostuivat erityisesti tyttöjen vastauksissa.

Nuorten vastauksista välittyi heidän omaksumansa mielikuva tietystä yläkoululaisen statuksesta, joka määrittelee pitkälti, mitä välitunnilla voi tehdä. Välituntien aikainen liikunta näyttäytyi nolona, yläkoululaisen statukseen sopimattomana asiana. Nuorten mielipiteissä heijastuivat yleiset nuorisokulttuuriset ilmiöt kuten hengailu ja vastarinta. Sään korostuminen liikkumista estävänä tekijänä liittyi pitkälti nuorten protestiin ulkoviälitunteja vastaan. Liikunnallisempien välituntien toteutuminen yläkoulussa edellyttää nuorten aktiivista ja järjestelmällistä osallistamista toiminnan suunnitteluun ja toteutukseen sekä uudenlaisen vuorovaikutuksen omaksumista oppilaiden ja koulun henkilökunnan välille.

2. NUORTEN HARRASTELIIKUNNAN KEHITTÄMINEN 2000-LUVULLA

Kati Lehtonen

Tutkija (LitM)

Liikunnan ja kansanterveyden edistämissäätiö LIKES

Liikunnan harrastaminen vähenee siirryttäessä lapsuudesta nuoruuteen. Tilanteen koventamiseksi etenkin liikuntajärjestöt ovat toteuttaneet useita nuorten harrasteliikuntaa edistäviä hankkeita ja kampanjoita.

Tämä esitys pohjautuu tutkimuskoosteeseen (Lehtonen 2012), jossa tarkastellaan Nuori Suomi ry:n koordinoimien, ja opetus- ja kulttuuriministeriön 2000-luvulla rahoittamien nuorten (13–19-vuotiaat) harrasteliikunnan edistämiseksi tehtyjen toimenpiteiden toteutumaa ja rahoitusta. Tutkimuskoosteeseen kerättiin tiedot seuratoiminnan ja lajiliittojen lasten ja nuorten liikunnan ja urheilun kehittämishankkeita, lasten ja nuorten liikunnan kehittämishankkeita (ent. liikkuvan iltapäivätoiminnan kehittämishankkeet), valtakunnallisista nuorten harrasteliikunnan kehittämishankkeista ja lajiliittojen lisenssiselvityksestä (Laine, Lämsä & Hakonen 2010–2011). Tiedot koottiin Nuori Suomi ry:n hankerekistereistä, aikaisemmista seuranta- ja arviointiraporteista, lajiliittojen lisenssitiedoista ja henkilökohtaisista tiedonannoista.

Tukea harrasteliikunnan kehittämiseen kohdistettiin yli neljä miljoonaa euroa. Paikalliselle ja valtakunnalliselle tasolle kohdennetusta satsauksesta huolimatta nuorten liikunnan harrastaminen on pysynyt ennallaan ja joidenkin tutkimusten mukaa esimerkiksi seuratasolla jopa vähentynyt. Jatkossa jo toteutettujen kehittämistoimenpiteiden kyseenalaistamisen lisäksi on nuorten liikuntasuhdetta osana heidän elämismaailmaa tarkasteltava entistä laajemmin. Jos perinteinen urheiluseuratoiminta liikunnan harrastamisympäristönä ei kiehdo nuoria riittävästi, katseet on käännettävä sen ulkopuolelle.

Lähteet:

Lehtonen, K. (toim.) *Nuorten harrasteliikunnan kehittäminen 2000–2011*. Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja 253, Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2012:2.

Laine, K., Lämsä, J. & Hakonen, H., 2010–2011. *Lajiliittojen lisenssiseuranta*, LIKES ja KIHU. Excel-tiedostot.

PANEL: CULTURAL PRACTICES AND TRANSITION IN EDUCATION

The panel discusses cultural practices and educational transitions. Panelists will discuss their analytical points on themes such as gender, equality, citizenship and methodology. The current and past practices and politics of education are discussed in critical manner, adopting the views of cultural and feminist studies.

Panelists: Tarja Palmu, Sirpa Lappalainen, Tuuli Kurki, Tarja Tolonen, Mary Jane Kehily, Janet Holland, Jukka Lehtonen, Sinikka Aapola-Kari, Seija Keskitalo-Foley, Kirsti Lempiäinen, Elina Paju, Sanna Aaltonen and Päivi Honkatukia.

Commentators: Tuula Gordon and Elina Lahelma.

PANEELIKESKUSTELU: LASTEN JA NUORTEN HYVINVOINTI: HERKKUJA, TIETOA VAI TOIMINTAA? Marjatta Bardy, Liisa Karlsson, Kristiina Kumpulainen, Kaarina Marjanen sekä Matti Rimpelä

Teemaryhmässä pohditaan lasten ja nuorten hyvinvointia monitieteisesti. Paneelissa eri tieteenalojen edustajat valtavat haastavaa hyvinvointia eri puolilta ja keskustelelevat tutkimustuloksista. Osallistujat saavat myös pohtia ja tuoda esiin näkökulmia hyvinvoinnista.

Teemaryhmässä pohditaan:

- Mitä pidämme hyvinvointina?
- Onko hyvinvointi relevantti käsite lapsille? Aikuisille?
- Mitä tutkimus kertoo lasten ja nuorten hyvinvoinnista? Mitä painotetaan, mitä jää kertomatta?
- Miten hyvinvointi näkyy lasten arjessa koulussa, päivähoidossa, vapaa-ajalla?
- Miten lapsi kertoo hyvinvoinnistaan? Miten kuulemme lasten hyvinvointiviestejä?
- Miten hyvinvointi ja toimijuus suhtautuvat toisiinsa?
- Miten indikaattorihyvinvointi ja koettu/eletty hyvinvointi suhtautuvat toisiinsa?
- Ryhmän hyvinvointi vs. yksilön hyvinvointi? Hyvinvoinnin jännitteet?
- Miten lasten hyvinvointi vaikuttaa aikuisiin, ympäristöön, yhteiskuntaan?
- Miten rakentaa kokonaiskäsitystä hyvinvoinnista? Kenen näkemys ratkaisee?

Suomen Akatemian rahoittaman hankkeen *Lapset kertovat hyvinvoinnistaan - kuka kuuntelee? Lasten äänet kuuluviin!* (TelLis) ja *Lapset kertovat ja toimivat* -verkoston järjestämä teemaryhmä on avoin ja siihen kutsutaan kaikki asiasta kiinnostuneet. Teemaryhmä on osa keskustelutilaisuuksien sarjaa, jossa eritellään hyvinvointia lasten näkökulmasta

TIETOA NUORISOTUTKIMUSSEURASTA JA VERKOSTOSTA SEKÄ LAPSUUDENTUTKIMUKSEN SEURASTA

NUORISOTUTKIMUSSEURA RY

Nuorisotutkimusseura ry. on vuodesta 1988 edistänyt monitieteistä nuorisotutkimusta Suomessa. Seura harjoittaa tutkimustoimintaa sen yhteydessä toimivan Nuorisotutkimus-verkoston kautta. Keskeisiä yhteistyöfoorumeita ovat erityyppiset seminaarit ja keskustelutilaisuudet, joissa tutkijat, virkamiehet, opettajat, opiskelijat ja nuorisoalan ammattilaiset pyritään kokoamaan yhteen keskustelemaan nuorten elämään liittyvistä asioista. Seura järjestää vuosittain Nuorisotutkimuspäivät ja jakaa nuorisotutkimuksen gradupalkinnon. Nuorisotutkimusseura julkaisee *Nuorisotutkimus*-lehteä ja julkaisusarjaa nuorisotutkimuksesta sekä ylläpitää suomalaista nuorisotutkijarekisteriä. Seuran jäseniksi voivat liittyä nuorisoa tai nuoruutta tutkineet tai tutkimuksesta kiinnostuneet henkilöt.

Kotisivut: <http://www.nuorisotutkimusseura.fi/>

LAPSUUDENTUTKIMUKSEN SEURA

Lapsuudentutkimuksen seura on vuonna 2008 perustettu tieteellinen seura, joka pyrkii edistämään monitieteistä ja monialaista lapsi- ja lapsuudentutkimusta. Se järjestää tiedeyhteisölle ja päättäjille, ammattilaisille ja laajemmalle yleisölle suunnattuja keskustelutilaisuuksia, seminaareja ja konferensseja sekä harjoittaa tieteellistä julkaisutoimintaa. Laajin tapahtuma ovat vuosittaiset Lapsuudentutkimuksen päivät, jotka kokoavat yhteen sekä suomalaisia että ulkomaisia tutkijoita. Seuran piirissä toimii myös temaat-tisia tutkijafoorumeita, jotka järjestävät toimintaa alan tapahtumiin ja keskustelevat ajankohtaisista lapsuuden kysymyksistä sekä tieteellisillä että populaareilla areenoilla.

Kotisivut: <http://www.uta.fi/yti/verkosto/lapsuudentutkimus/>

LÄHIALUEEN LOUNASPAIKKOJA

Tiedekahvila (Tieteiden talo)

Rodolfo (Kirkkokatu 5)

Kotipizza (Kirkkokadun ja Mariankadun kulma)

Ravintola Piano (Rauhankatu 15)

Doi Thai (Meritullinkatu 5 B)

Cafe Arppenum (Snellmaninkatu 3)

Qulma (Mariankatu 13 B)

Korea House (Mariankatu 19)

Yliopiston ruokalat:

UniCafe Päärakennus (Fabianinkatu 33)

UniCafe Metsätalo (Fabianinkatu 39)

UniCafe Rotunda (Unioninkatu 36)

UniCafe Porthania (Yliopistonkatu 3)

Unicafe Soc&Kom (Yrjö-Koskisen katu 3)

Unicafe Valtiotiede (Unioninkatu 37)

Unicafe Topelias (Unioninkatu 38)

MUISTIINPANOJA

